

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomických teorií

Bakalářská práce

**Makroekonomický pohled na vývoj a stav ekonomiky
Republiky Srbsko**

Katarina Budevac

© 2018 ČZU v Praze

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Katarina Budevac

Provoz a ekonomika

Název práce

Makroekonomický pohled na vývoj a stav ekonomiky Republiky Srbsko

Název anglicky

Macroeconomic View of Development Perspectives and Current Condition of Economy of Republic of Serbia

Cíle práce

Cílem práce je zhodnotit vývoj a stav ekonomiky Srbska. Budou identifikovány hlavní události, které ovlivnily srbskou ekonomiku. Součástí práce je také určení regionálních rozdílů z hlediska makroekonomických ukazatelů. V rámci práce budou sledovány faktory, které nejvýznamněji pozitivně a negativně ovlivňují ekonomický rozvoj tohoto státu.

Metodika

Pro zpracování literární rešerše bude využita metoda studia odborné literatury. Vzhledem k zaměření práce budou informace získávány nejen z českých materiálů, ale podstatné budou i zahraniční, především srbské. Aktuální informace budou čerpány z odborných časopisů a internetových zdrojů. Významným zdrojem dat je především databáze srbského statistického úřadu. Využita bude metoda deskripce, komparace, analýzy a syntézy.

Doporučený rozsah práce

30 – 40 stran

Klíčová slova

hospodářský růst, Jugoslávie, nezaměstnanost, rozpočet, Srbsko, srbský dinár, stagnace, vláda, zahraniční investice

Doporučené zdroje informací

BLANCHARD, O. Macroeconomics. 5. vydání. Upper Saddle River: Prentice Hall, 2010. 672 s. ISBN 978-0132159869

BORJAS, G. Labor Economics. 6. vyd. New York: McGraw-Hill/Irwin, 2012. 592 s. ISBN 978-007-352-320-0
IMF. Republic of Serbia: selected issues paper [online]. Washington, DC: International Monetary Fund, 2013. IMF country report; no.13/207. Dostupné z: <http://site.ebrary.com/lib/natl/Doc?id=10744797>.

PELIKÁN, J. a kol. Dějiny Srbska. 2. dopl. a rozš. vyd. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2013. 677 s. ISBN 978-80-7422-217-7.

SPĚVÁČEK, V. Makroekonomická analýza: základní kurz. 1. vyd. Praha: Linde Praha, 2012. 608 s. ISBN 978-80-86131-92-4

3.JUREČKA, Václav a kolektiv. Makroekonomie. 1. vyd. Praha: GRADA PUBLISHING, 2010. 332 s. ISBN 978-80-247-3258-9

Předběžný termín obhajoby

2017/18 LS – PEF

Vedoucí práce

Ing. Dana Stará, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra ekonomických teorií

Elektronicky schváleno dne 11. 1. 2018

doc. PhDr. Ing. Lucie Severová, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 12. 1. 2018

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 08. 03. 2018

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "Makroekonomický pohled na vývoj a stav ekonomiky Republiky Srbsko" jsem vypracoval(a) samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autor(ka) uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 8.3.2018

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala Ing. Daně Staré, Ph.D. za odborné rady, připomínky a konzultace, které mi pomohly při zpracování bakalářské práce.

Makroekonomický pohled na vývoj a stav ekonomiky Republiky Srbsko

Souhrn

Práce je především zaměřena na popis a zhodnocení současného ekonomického stavu Republiky Srbsko s porovnáním s blízkou makroekonomickou minulostí. Rozbor vývoje hrubého domácího produktu, inflace, její strategie cílování a v neposlední řadě nezaměstnanosti. V praktické části práce vychází z reálných čísel veřejně poskytnutými institucemi Srbska a porovnává údaje se sousedními státy na Balkáně a v Evropské unii z čehož vylučuje v jaké situaci se dnes nachází Republika Srbsko. Na konci práce je popsán současný stav a doporučení pro správné směřování makroekonomického vývoje.

Klíčová slova: hospodářský růst, Jugoslávie, nezaměstnanost, rozpočet, Srbsko, srbský dinár, stagnace, vláda, zahraniční investice

Macroeconomic View of Development Perspectives and Current Condition of Economy of Republic of Serbia

Abstract

The thesis is primarily focused on describing and evaluating the current economic situation of the Republic of Serbia with comparison with the near macroeconomic past. Analysis of gross domestic product development, inflation, its targeting strategy and, last but not least, unemployment. In the practical part, the thesis is based on the real numbers publicly provided by the institutions of Serbia and compares the data with neighboring countries in the Balkans and the European Union, which shows the situation in which the Republic of Serbia is in the present. At the end of the thesis, a conclusion is drawn that describes the current situation and discusses recommendations for the correct direction of macroeconomic developments.

Key words: budget, economic growth, foreign investment, government, Serbia, Serbian dinar, stagnation, unemployment, Yugoslavia

Obsah

1	ÚVOD.....	13
2	CÍL A METODIKA.....	15
3	TEORETICKÁ VÝCHODISKA.....	17
3.1	VZNIK REPUBLIKY SRBSKO	17
3.2	PRODUKCE HRUBÉHO DOMÁCÍHO PRODUKTU A JEHO VÝVOJ	18
3.3	STÁTNÍ ROZPOČET.....	20
3.3.1	Státní dluh.....	21
3.3.2	Daňový systém Republiky Srbsko	22
3.4	INFLACE A JEJÍ CÍLOVÁNÍ	22
3.5	MĚNA A KURZ	24
3.6	MEZINÁRODNÍ OBCHOD SRBSKA A JEHO NEJVĚTŠÍ OBCHODNÍ PARTNEŘI	25
3.7	POLITIKA ZAMĚSTNANOSTI	26
4	VLASTNÍ PRÁCE.....	29
4.1	ZKOUMÁNÍ A KOMPARACE VÝVOJE HRUBÉHO DOMÁCÍHO PRODUKTU	29
4.2	STÁTNÍ ROZPOČET A ZADLUŽENOST	31
4.2.1	Státní dluh.....	33
4.3	INFLACE.....	38
4.3.1	Průměrný a minimální spotřební koš v republice Srbsko	38
4.3.2	Porovnání kupní síly v jednotlivých regionech Srbska	39
4.3.3	Složky spotřebního koše	43
4.3.4	Míra inflace a její cílování	44
4.4	VÝVOJ KURZU SRBSKÉHO DINÁRU	47
4.5	MEZINÁRODNÍ OBCHOD A JEHO BILANCE	48
4.5.1	Export republiky Srbsko	48
4.5.2	Import republiky Srbsko	49
4.5.3	Vývoz komodit	50
4.5.4	Dovoz komodit	51
4.5.5	Saldo obchodní bilance	53
4.6	MÍRA NEZAMĚSTNANOSTI A JEJÍ POROVNÁNÍ S EU	55

4.6.1	Podíl mužů a žen na celkové nezaměstnanosti v Srbsku	57
4.6.2	Státní podpora nezaměstnaným	60
5	ZHODNOCENÍ A DISKUZE.....	62
6	ZÁVĚR	63
7	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	64
8	PŘÍLOHY	68

Seznam obrázků:

Obrázek 1:	Přehled bankovek a mincí vydávaných centrální bankou Srbska	68
------------	---	----

Seznam tabulek:

Tabulka 1:	Růst reálného HDP v Srbsku v letech 2005-2017 (v %)	30
Tabulka 2:	Míra inflace v Srbsku v letech 2005-2017 (%).....	45
Tabulka 3:	Inflační cílování dle Národní banky Srbska mezi lety 2008-2018(%)	46
Tabulka 4:	Export z Republiky Srbsko v roce 2017 (% , mld. USD).....	49
Tabulka 5:	Import do Republiky Srbsko v roce 2017 (% , mld. USD)	49
Tabulka 6:	Podíl vyváženého zboží na celkovém vývozu a hodnota vyváženého zboží v Srbsku v roce 2016 (% , mld. USD)	51
Tabulka 7:	Podíl dováženého zboží na celkovém dovozu a hodnota dováženého zboží v Srbsku v roce 2016 (% , mld. USD)	52
Tabulka 8:	Saldo obchodní bilance v Srbsku v letech 2005-2016 (mld. USD).....	54
Tabulka 9:	Meziroční míra nezaměstnanosti v Srbsku v letech 2005-2016 (%)	55
Tabulka 10:	Rozdíl v meziroční míře nezaměstnanosti v Srbsku, ČR a průměru EU (%).....	57
Tabulka 11:	Zahraněční dluh Republiky Srbsko dle věřitele (mil. EUR)	69
Tabulka 12:	Příjmy, výdaje a deficit/přebytek v Republice Srbsko mezi lety 2011-2016 (mld. RSD).....	69
Tabulka 13:	Saldo státního rozpočtu v Republice Srbsko (% HDP)	69
Tabulka 14:	Celkový veřejný dluh a meziroční změna zadlužení v Srbsku (mil. EUR).....	70
Tabulka 15:	Přímé závazky Republiky Srbsko v letech 2005-2017 (mil. EUR).....	70

Tabulka 16: Nepřímé závazky Republiky Srbsko v letech 2005-2017 (mil. EUR)	71
Tabulka 17: Podíl veřejného dluhu na HDP (%)	71
Tabulka 18: Hodnoty průměrného a minimálního spotřebního koše v porovnání s průměrnou mzdou v Srbsku mezi lety 2008-2017 (RSD)	72
Tabulka 19: Hodnoty průměrného a minimálního spotřebního koše v porovnání s průměrnou mzdou ve městech dle vybraných regionu v Srbsku v roce 2017 (RSD).....	72
Tabulka 20: Podíl složek na průměrnému spotřebnímu koši v Srbsku v roce 2017 (%).....	73
Tabulka 21: Index spotřebitelských cen v Srbsku v letech 2005-2016	73
Tabulka 22: Kurz RSD vůči EUR a USD v Srbsku v letech 2008/1-2018/1.....	74
Tabulka 23: HDP na obyvatele v paritě kupní síly Srbska a sousedních států v letech 2005-2016 (mezinárodní USD)	74
Tabulka 24: Saldo obchodní bilance v Republice Srbsko v letech 2005-2016 (mld. USD)	75
Tabulka 25: Meziroční míra nezaměstnaností v Srbsku a státech EU v roce 2016 (%).....	76
Tabulka 26: Počet mužů a žen na počtu nezaměstnaných v Srbsku mezi lety 2006-2017..	77
Tabulka 27: Počet mužů a žen zaměstnaných úřadem práce v Srbsku mezi lety 2006-2017	77
Tabulka 28: Průměrná výše měsíční dávky sociální podpory a průměrná výše mzdy Republiky Srbsko v letech 2012-2017 (RSD).....	78

Seznam grafů:

Graf 1: Srovnání průměrného HDP v paritě kupní síly Srbska a sousedních států v letech 2005-2016 (mezinárodní USD)	31
Graf 2: Celkové příjmy, výdaje a deficit/přebytek v Srbsku v letech 2011-2016 (mld. RSD)	32
Graf 3 Saldo státního rozpočtu v Srbsku v roce 2011 a 2017 (%HDP).....	33
Graf 4: Celkový veřejný dluh v Srbsku mezi lety 2005-2017 (mil. EUR)	34
Graf 5: Přímé závazky Republiky Srbsko v letech 2005-2017 (mil. EUR).....	35
Graf 6: Nepřímé závazky v Republice Srbsko v letech 2005-2017 (mil. EUR).....	36
Graf 7: Podíl veřejného dluhu na HDP v Srbsku v roce 2008 (%).....	37
Graf 8: Podíl veřejného dluhu na HDP v Srbsku v roce 2017 (%).....	37

Graf 9: Porovnání průměrné mzdy a hodnot průměrného a minimálního spotřebního koše v Srbsku v letech 2008-2017 (RSD)	39
Graf 10: Porovnání průměrné mzdy a hodnot průměrného a minimálního spotřebního koše ve městě Novi Sad v roce 2017 (RSD)	40
Graf 11: Porovnání průměrné mzdy a hodnot průměrného a minimálního spotřebního koše v hlavním městě Bělehrad v roce 2017 (RSD)	41
Graf 12: Porovnání průměrné mzdy a hodnot průměrného a minimálního spotřebního koše ve městě Kragujevac v roce 2017 (RSD).....	42
Graf 13: Porovnání průměrné mzdy a hodnot průměrného a minimálního spotřebního koše ve městě Leskovac c roce 2017 (RSD).....	43
Graf 14: Složky spotřebního koše v Srbsku v roce 2017 (%).....	44
Graf 15: Míra inflace vyjádřená přírůstkem indexu spotřebitelských cen k základnímu období (2005=100) v Srbsku v letech 2005-2016	47
Graf 16: Kurz EUR a USD vůči dináru v Srbsku mezi lety 2008/1-2018/1 (RSD)	48
Graf 17: Vývoz a dovoz v Srbsku v letech 2005-2016 (mld. USD).....	53
Graf 18: Míra nezaměstnanosti v Srbsku a státech EU v roce 2016 (%).....	56
Graf 19: Podíl mužů a žen na celkovém nezaměstnaném obyvatelstvu v Srbsku v roce 2006	57
Graf 20: Podíl mužů a žen na celkovém nezaměstnaném obyvatelstvu v Srbsku v roce 2017	58
Graf 21: Podíl mužů a žen na počtu zaměstnaných úřadem práce v Srbsku v roce 2016 ...	59
Graf 22: Podíl mužů a žen na počtu zaměstnaných úřadem práce v Srbsku v roce 2017 ...	60
Graf 23: Průměrná výše dávky státní podpory na obyvatele a průměrná mzda na obyvatele (RSD).....	61

Seznam použitých zkratk:

ČR-Česká Republika

EBRD-Evropská banka pro obnovu a rozvoj

EIB-Evropská investiční banka

EU-Evropská Unie

EUR-euro

EUROFIMA-Evropská společnost pro financování železničních kolejových vozidel

HDP-Hrubý domácí produkt
IBRD-Mezinárodní banka pro obnovu a rozvoj
IDA-Mezinárodní asociace pro rozvoj
IFC-Mezinárodní finanční korporace
IMF-Mezinárodní měnový fond
KiM-Kosovo a Metochie
NBS-Národní banka Srbska
RSD-Srbský dinár
RZS-Statistický úřad Republiky Srbsko
USD-Americký dolar

1 ÚVOD

Vývoj ekonomiky Srbska se za poslední století značně měnil, ať už k lepšímu, tak i pro stát ke zničujícím číslům. Po druhé světové válce na počátku padesátých let začala Jugoslávie zprvu agrární politikou startovat svou ekonomiku. Netrvalo dlouho a Jugoslávie se transformovala na průmyslově orientovanou ekonomiku. Tehdejší socialistické republičky Srbsku se v rámci Jugoslávie dařilo a hospodářství těžilo ze silné průmyslové výroby. Na konci osmdesátých let prodělala Jugoslávie silnou ekonomickou krizi, která později vyvrcholila na začátku devadesátých let ve válečný konflikt, který byl pro hospodářství pozdějšího Srbska, Chorvatska a Bosny a Hercegoviny zničující.

Po válečném konfliktu v roce 1995 vládl v zemi režim, který nebyl schopen vést zemi k ekonomické prosperitě a neudělal prakticky žádné konstruktivní reformy, které by dokázaly tamní ekonomiku přizpůsobit době. Naopak, vládnoucí totalitní moc nedávala možnost být atraktivním trhem pro investice zahraničních investorů, které by v té době dokázali neefektivněji nastartovat poničenou ekonomiku.

Pro sledování vývoje jednoho státu je velice důležité sledovat vývoj základních makroekonomických ukazatelů. Nedůležitějšími ukazateli jsou především HDP (hrubý domácí produkt), který představuje sumu všech statků a služeb vyrobených na daném území za určité období (zpravidla za jeden rok) bez ohledu na to, kdo vlastní výrobní zdroje. Je vyjádřený v peněžních jednotkách. Co se týká přímo Republiky Srbsko, postupem času se značně měnil. Nejnižší úroveň však dosáhl za doby válečného stavu.

Dalším důležitým ukazatelem je inflace, která je projevem ekonomické nerovnováhy a za důsledek má růst cenové hladiny a znehodnocení peněz. V roce 2001 se v Srbsku vyšplhala přes 90 %. Ovlivnilo to ve velké míře životní úroveň lidí žijících v již oslabeném státě.

Nezaměstnanost je pro Republiku Srbsko už delší dobu velkým problémem. Oslabená ekonomika přispívá k malému počtu pracovních míst. V důsledku nedostatku pracovních příležitostí a malých peněžních odměn za odvedenou práci mladá inteligence opouští stát a cestuje do západního světa za lepším životem. Míra nezaměstnanosti představuje poměr nezaměstnaných lidí ku ekonomicky aktivním.

Práce bude především zaměřena na popis a zhodnocení momentálního ekonomického stavu Republiky Srbsko. Rozbor vývoje hrubého domácího produktu,

inflace, její strategie cílování a v neposlední řadě nezaměstnanosti. Porovnání se sousedními státy na Balkáně a v Evropě ukáže v jaké pozici se dnes nachází Republika Srbsko.

Na cestě Srbska k ekonomickému růstu a prosperitě stojí několik velice důležitých a obtížně řešitelných problémů. Některý z nejzávažnějších problémů jsou velká nezaměstnanost, deficitní obchodní bilance a zadluženost státu.

2 CÍL A METODIKA

Cílem práce je zhodnocení vývoje a stavu ekonomiky Srbska. Budou identifikovány hlavní události, které ovlivnily srbskou ekonomiku. Součástí práce je také určení regionálních rozdílů z hlediska makroekonomických ukazatelů. V rámci práce budou shledány faktory, které nejvýznamněji pozitivně a negativně ovlivňují ekonomický rozvoj tohoto státu.

V rámci zpracování praktické části práce budou analyzovány údaje za posledních deset let, které pomocí grafů znázorní vývoj hrubého domácího produktu, který bude v rámci zkoumání komparován se sousedními státy. V praktické části je dále vypočítáno saldo státního rozpočtu za pomoci rozdílu mezi příjmy a výdaji a je komparován rok 2011 a 2017. V práci je vypočítán celkový státní dluh v jednotlivých letech po dobu deseti let, meziroční změna zadlužení z celkového veřejného dluhu, podíl veřejného dluhu na hrubém domácím produktu a rozdíl v podílu veřejného dluhu na HDP při srovnání mezi rokem 2008 a 2017. Dále úroveň inflační hladiny za posledních deset let, kde budou vysvětleny důležité mezníky, které zapříčinily jednotlivá inflační čísla a cílování inflační hladiny o roku 2008 do roku 2018. V rámci znázornění inflace v průběhu deseti let byla použita i metoda srovnání indexu spotřebitelských cen (CPI) a v souvislosti tím je porovnaný průměrný a minimální spotřebitelský koš s průměrnou mzdou, jak v celém Srbsku tak dle vybraných regionů. Je vypočítán podíl jednotlivých složek průměrného spotřebního koše na celkovém průměrném spotřebním koši. V práci je sledován vývoj kurzu srbského dináru vůči americkému dolaru a euru po dobu deseti let. Zahraniční obchod je detailně zanalyzován za pomoci grafů a tabulek. Práce znázorní pomocí reálných hodnot zahraniční obchod s největšími obchodními partnery a zboží a komodity, které jsou nejvíce v obchodu zastoupeny. V neposlední řadě bude práce zkoumat obchodní bilanci, která se za posledních deset let značně měnila. V rámci zkoumání obchodní bilance bude vypočítáno také saldo obchodní bilance a to výpočtem rozdílu mezi vývozem a dovozem zboží. V kapitole o nezaměstnanosti bude použita tabulka, která porovnává míru nezaměstnanosti za posledních deset let v Republice Srbsko. Dále pak graf, z kterého bude rozpoznán rozdíl mezi mírou nezaměstnanosti v jednotlivých zemích Evropské Unie a Republikou Srbsko v roce 2016. V neposlední řadě je také vypočítán rozdíl míry nezaměstnanosti v Srbsku, České republice a průměrem Evropské Unie za rok 2016. V rámci kapitoly o nezaměstnanosti je porovnaná průměrná výše podpory v nezaměstnanosti s průměrnou mzdou v Republice Srbsko. Pro zpracování

rešerše bude využita hlavně odborná literatura zabývající se makroekonomikou státu. Vzhledem k oblastnímu zaměření práce budou využívány většinou zahraniční odborné zdroje, zejména pak ty srbské, které se přímo zabývají makroekonomickou problematikou Republiky Srbsko. Aktuální informace budou čerpány z ověřených ekonomických portálů, které mají aktuální hodnoty jednotlivých makroekonomických ukazatelů státu, jako je hrubý domácí produkt, inflace, či zahraniční obchod mezi jednotlivými státy. V neposlední řadě bude hrát důležitou roli srbský statistický úřad, který má také aktuální databázi srbské ekonomiky včetně podrobného rozboru problematiky nezaměstnanosti země. Budou využity metody deskripce, komparace, analýzy a syntézy.

3 TEORETICKÁ VÝCHODISKA

V teoretické části práce bude popsán vznik Republiky Srbsko a jeho ekonomické směřování v průběhu let. Následně bude popsána problematika s růstem hrubého domácího produktu a jak se na něm podílí různé faktory v Republice Srbsko. Státní rozpočet hraje v makroekonomice státu důležitou roli, bude proto vysvětleno, kým je sestavován, jak se na něm podílí státní dluh a jednotlivé výše vybíraných daní. Budou popsány jednotlivé nástroje Národní banky Srbsko, která vytváří cílování inflace a snaží se jí udržovat na přijatelných číslech. Národní banka Srbsko také reguluje měnu a kurz a snaží se ho udržet na stabilní hodnotě. Důležitým aspektem makroekonomiky Srbska je také politika nezaměstnanosti, která je v Republice Srbsko jedním z problémů, které je třeba vyřešit.

3.1 Vznik Republiky Srbsko

Republika Srbsko fakticky vznikla zánikem Svazové republiky Jugoslávie, která se skládala z Republiky Srbsko a Černé Hory. Vznik Republiky Srbsko se tedy oficiálně datuje k pátému červnu roku 2006 na základě referenda o odtržení Černé Hory. V roce 2008 došlo i ke spornému odtržení jižní autonomní oblasti Kosovo a Metochie, která vytváří pro zbytek země ekonomickou zátěž a nevyřešený a vleklý problém, který současně tvoří i jednu z hlavních překážek ke vstupu do Evropské unie. V roce 2016 měla Republika Srbsko bez autonomní oblasti KiM více než 7 milionů obyvatel.¹

Počátkem nového tisíciletí došlo ke změně na demokratický režim, který setrval dodnes, avšak často měnil vládu a s ní i hlavní politické elity. Z ekonomického hlediska začala éra pozvolného sílení ekonomiky, jelikož přicházely zahraniční investice a docházelo k privatizaci zbankrotovaných podniků, které mohly opět zaměstnávat obyvatele, kteří se potýkali s obrovskou mírou nezaměstnanosti. Válkou zničené podniky sice skupovaly zahraniční korporace a otvíraly tak nová pracovní místa, ne všichni noví majitelé zbankrotovaných podniků však svůj slib obnovit zaměstnanost a fungování dodržely. Ekonomika tedy bezpochyby rostla, ne však takovým tempem, jakým by si tamější obyvatelé přáli. Nezaměstnanost je stále na velmi vysoké úrovni a ke vstupu do Evropské unie je

¹ ANTONIĆ, S. *Elita, građanstvo i slaba država: Srbija posle 2000*. 2009, s. 25.

potřeba udělat ještě spoustu reforem. V současné době vede zemi Srbská pokroková strana v čele s Alexandrem Vučićem.²

3.2 Produkce Hrubého domácího produktu a jeho vývoj

Tehdejší Jugoslávie měla v první polovině dvacátého století velmi těžké podmínky k ekonomickému rozvoji a industrializaci hospodářství, které by značně nastartovalo celkový rozvoj země. Po konci druhé světové války se Jugoslávie ocitla mezi Západem a Východem, nebyla tedy závislá na nikom a mohla obchodovat s oběma stranami. Největším hnacím ústrojím ekonomiky do začátku šedesátých let byli zemědělci. Sedlákům se bralo téměř vše a nechávalo se jim jen tolik, aby mohli přežít. Finanční prostředky se poté přerozdělovaly do průmyslového rozvoje. Jednalo se tedy o cílené financování přeměny země na průmyslově orientovanou, za pomoci jejího agrárního potenciálu.³

Část finančních prostředků dostávala Jugoslávie díky poválečným reparacím. Spojené státy americké tehdy poskytovaly pomoc Jugoslávii pouze v podobě potravin. Jugoslávii se Marshallův plán vyhnul. Pomoc v této podobě však nebyla dostačující a země si dokonce do šedesátých let minulého století ani nemohla půjčit finanční prostředky od Mezinárodního měnového fondu a to i přesto, že byla jednou ze zakládajících zemí této organizace. Během šedesátých let již Světová banka poskytla finanční půjčku Jugoslávii a tak během relativně krátké doby získala více než šest miliard dolarů, které využila na výstavbu silnic, modernizaci železnic, výstavbu vodních elektráren a dalších. Světové bance se tato situace nesmírně hodila, neboť tak ukázala světu, že za pomoci jejích peněz prosperuje jedna komunistická země jakou byla Jugoslávie. V té době byla země jednou s nejrychlejším růstem HDP, jako byl tehdy například Izrael.⁴

Ekonomický vývoj jednotlivého státu je velice komplexní a složitý proces. Právě proto existuje nespočet definicí vysvětlujících, co to vlastně ekonomický vývoj je. Ekonomický růst se měří jako roční tempo růstu hrubého domácího produktu. Celková ekonomická síla jednotlivé země se dá vyjádřit absolutní hodnotou reálného HDP ve srovnatelné měně, zpravidla tedy v amerických dolarech. Kdežto ukazatel ekonomické

² MADŽAR, L. a Mladjen, K. *Političke institucije, politički akteri i ekonomske performanse: slučaj Srbije*. 2013, s. 39.

³ GNJATOVIĆ, D. *Politička ekonomija i ekonomski sistem Jugoslavije*. 2000, s. 61-62.

⁴ SINGLETON, F. a CARTER, B. *The economy of Yugoslavia*. 1982, s. 96.

úrovně jednotlivé země se vyjadřuje přepočtem reálného HDP na jednoho obyvatele dané země. Ekonomický vývoj obsahuje především změny ve struktuře ekonomiky, zdrojích a změny v ostatních procesech. U rozvojových zemí jako je republika Srbsko jsou strukturální změny nezbytně nutné, aby došlo k rychlejšímu růstu hrubého domácího produktu na jednoho obyvatele.⁵

Je patrné, že pokud srovnáváme sílu ekonomiky jednotlivých států v krátké časové ose, jsou vidět pouze malé rozdíly. Pokud však sledujeme ekonomický vývoj dlouhodobě, tedy 10 let a více, jsou již znatelné rozdíly v úrovni životního standardu obyvatelstva a samozřejmě také v makroekonomickém výkonu.⁶

Solidní růst hospodářství republiky Srbsko v roce 2016 je bezpochyby výsledkem pozitivních kombinací vnitřních a mezinárodních okolností, tedy nízké ceny ropy a plynu a vývoz zboží do Evropské unie. Republika Srbsko si díky konsolidaci fiskálních politik upevnila makroekonomickou stabilitu a dřívější nebezpečí bankrotu země je tímto odkloněno. Inflace je na nízké úrovni a úrokové míry jsou na historickém minimu. Dobré výsledky konsolidace fiskálních politik a bezpochyby aktivita Mezinárodního měnového fondu si získaly důvěru investorů, alespoň pro blízkou budoucnost ekonomiky země. Růst důvěry investorů a tím tedy i faktické investice ze zahraničí dokázaly jistou mírou kompenzovat pokles domácí soukromé a státní spotřeby trhu v roce 2015 a její pomalý růst v roce 2016. Na růst investic z vnějšku mají podíl i reformy v oblasti trhu práce, urychlování obdržení stavebních povolení a digitalizace státní správy. O něco pomalejší růst hrubého domácího produktu republiky Srbsko v porovnání se sousedními státy se může vysvětlit tím, že v Srbsku na rozdíl od sousedů docházelo k silné fiskální konsolidaci. Ta sice způsobila o něco pomalejší růst HDP, avšak do budoucna je bezpochyby návratná. Republika Srbsko má již několik let podobnou hodnotu reálného HDP jako potencionálního HDP. Což se dá vyvodit tím, že i přes fiskální deficit mezi lety 2009 a 2014, nebyla příliš ovlivňována hospodářská aktivita. Aby se udržel stabilní růst HDP v zemi, je zapotřebí navýšení investic v poměru s růstem HDP. V roce 2016 byl poměr 19 %, i přes toto v ekonomice nedostačující číslo se hospodářství relativně dařilo, nedá se však říci, že to bude trvanlivé. Aby se růst hospodářství v Srbsku udržel na požadované úrovni, musejí být investice zpravidla ve výši alespoň 25 % hrubého domácího produktu. Za vážný problém v srbské ekonomice vzhledem

⁵ FIORAMONTI, L. *Gross domestic problem: the politics behind the world's most powerful number*. 2013, s. 31.

⁶ JUREČKA, V. *Makroekonomie*. 2010, s. 20.

k růstu hospodářství se považuje hlavně nepoměr mezi domácími investicemi vůči investicím ze zahraničí. Zahraniční investice dosahovaly 35 % všech investic. Nedá se však počítat s tím, že zahraniční investice budou trvale udržitelné v takové výši a ani jejich růst. Je tedy zapotřebí i změna struktury investic. Pokud by už tak, vzhledem k domácím investicím, vysoké investice ze zahraničí trvale dosahovaly vysokého podílu, ztrácelo by srbské hospodářství hodnotu své nezávislosti. Republika Srbsko se dlouhá léta potýkala s deficitem, avšak v posledních letech se deficit zmenšuje, může za to hlavně navyšující export zboží.⁷

3.3 Státní rozpočet

Základním instrumentem pro financování veřejných výdajů v moderních zemích je státní rozpočet. Ten je v republice Srbsko schvalován, stejně jako zákony, v parlamentu. Pomocí rozpočtu jsou realizovány různé finanční, politické, či sociální cíle. Aby mohly být financovány jednotlivé výdaje země, je nutné přesně zjistit a spočítat všechny příjmy státu, na základě kterých může ministerstvo financí zjistit celkový možný objem výdajů pro budoucí rok. Příjmy státu bývají zpravidla z hospodářství země, z daní jeho obyvatel a od zahraničních investorů.⁸

V roce 2017 byl poprvé zaznamenán přebytek státního rozpočtu od roku 2005 a to v hodnotě 1,2 % hrubého domácího produktu. Dle původní dohody s Měnovým mezinárodním fondem pro rozpočet 2017 byl naplánován deficit. Dle ministerstva financí Srbska byl výsledný přebytek díky efektivnějšímu realizování příjmů. Prakticky všechny segmenty v republice Srbsko byly v příjmu, ale například ministerstvo dopravy bylo v deficitu, to však nemělo vliv na celkový přebytek v rozpočtu.⁹

Státní rozpočet republiky Srbsko pro rok 2018 byl naplánovaný s mírným deficitem za účelem zachování makroekonomické stability, pokračováním fiskální konsolidace a dalšího zmenšování veřejného dluhu v poměru k hrubému domácímu produktu, které bylo započato začátkem roku 2016. Státní rozpočet byl schválen na základě předpokládaného růstu hrubého domácího produktu, který je plánován na 3,5 %. Tento růst HDP je založen na zvýšení agregátní poptávky skrze navyšování průměrného platu a důchodů a na vyšším

⁷ ARSIĆ, M. a Dejan Š. *Ekonomika Srbije u 2017*. 2017, s. 39.

⁸ ANDJELKOVIĆ, M. *Javne finansije i finansijsko pravo*. 2012, s. 33.

⁹ Ministarstvo finansija: *Državni budžet 2017*, <http://www.mfin.gov.rs/>

podílu zahraničních investic do země. Celkové investice v Srbsku mají být až o 30 % větší než v roce minulém.¹⁰

Republika Srbsko je jednou z nejvíce centralizovaných zemí v Evropě, což je nejlépe vidět na velice nesouměrném rozvoji hlavního města vůči zbytku země a demografické statistice, která poukazuje na úbytek obyvatelstva v malých městech a naopak jeho nárůstu v hlavním městě Bělehrad. Tato fakta dokazují to, že by se problém s centralizací měl brát vážně a co nejrychleji ho řešit, jelikož se příliš neřeší ostatní města, jejich kapacity a potenciál a toto vše může mít v budoucnu neblahý dopad na celkový rozvoj republiky Srbska. V dobách socialistické Jugoslávie fungoval princip subsidiarity a stát byl značně decentralizovaný, ovšem po roce 1996 se Svazová republika Jugoslávie stala centralizovanou zemí. Od roku 1996 až do současnosti byly snahy o decentralizaci země, avšak nikdy se je nepovedlo prosadit. V roce 2009 byla dokonce zřízena Národní rada pro decentralizaci, která měla zřídit a provést strategii pro decentralizaci země. O čtyři roky později v roce 2013 však byla Národní rada pro decentralizaci rozpuštěna z důvodu její rekonstrukce a redefinování. V roce 2017 se stala strategie decentralizace součástí strategie reformy veřejné správy a měla by být dokončena v nejbližších letech.¹¹

3.3.1 Státní dluh

Z hlediska střednědobého a dlouhodobého dluhu Republiky Srbsko dluží tato země nejvíce mezinárodním finančním institucím, z nichž nejvíce EIB, IBRD a EBRD. Mezi instituce, vůči kterým Republika Srbsko má své závazky z hlediska střednědobého a dlouhodobé, avšak výrazně menší než předchozí zmíněné instituce, jsou IMF, IDA, či IFC. Srbsko má své finanční závazky také vůči jednotlivým vládám světových zemí, Pařížskému klubu a Londýnskému klubu.¹²

Státní dluh se zpravidla dělí podle toho, kdo je věřitelem, tedy na vnitřní a vnější dluh. Pakliže jsou věřiteli občané a právnické osoby dané země, jedná se o dluh vnitřní. Jestliže

¹⁰ Vlada Republike Srbije: *Fiskalna politika 2017*, <http://www.mfin.gov.rs>

¹¹ DAŠIĆ, D. *ZAŠTO DECENTRALIZACIJA I ZAŠTO ODMAH? DA BI POSTOJALA I SRBIJA VAN BEOGRADA*. 2017, <http://www.biramkogabiram.rs/>

¹² Businessinfo: *Zahraníční dluh Srbska dle věřitele v období 2011-2016*, <http://www.businessinfo.cz/>

jsou věřitelé jednotlivé státy a zahraniční subjekty, jedná se o dluh vnější. V Republice Srbsko tvoří státní dluh z velké většiny dluh vnější.¹³

3.3.2 Daňový systém Republiky Srbsko

Daně jsou pro Republiku Srbsko důležité stejně jako pro všechny ostatní ekonomiky států, jelikož jsou primárním nástrojem pro naplňování státního rozpočtu. Sazby daně z příjmů právnických osob činí od roku 2012 15 % a sazba z příjmů fyzických osob z výplat činí 10 %, pro další osobní příjmy fyzických osob je pak sazba 20 %. Lidem, kteří nejsou rezidenty Srbska se zdaňují pouze příjmy, které byly provedeny na území Srbska. Jednou z hlavních daní je daň z přidané hodnoty, která činí pro většinu zboží 20 %, pro základní potraviny, komunální služby, či denní tisk je to pak 10 %. V oblasti daní z nemovitostí jsou povinni vlastníci nemovitosti platit daň 0,4 %, v případě převodu vlastnických práv nemovitosti se účtuje daň ve výši 2,5 %.¹⁴

Základní sazba daně z přidané hodnoty se naposledy navýšila v říjnu roku 2012 z 18 % na 20 %. V roce 2012 se také změnil způsob placení DPH ve stavebnictví, dříve musel DPH platit dodavatel, dnes DPH platí investor. Změnil se i systém placení DPH pro malé a střední podniky, které mohou DPH státu zaplatit až poté, co dostanou za dodané zboží zapláceno.¹⁵

3.4 Inflace a její cílování

Strategie cílování hladiny inflace se v republice Srbsko provádí již více než dekádu na základě memoranda Národní banky Srbska ze září roku 2006. Oficiálně je však strategie prováděna až začátkem roku 2009. Vzhledem k tomu, že cílování inflace probíhá určitou dobu, je možné vyvodit, zda probíhá správně a je-li výběr monetární politiky správný. Národní banka Srbska se střetává s četnými výzvami v oblasti vedení monetární politiky, jak na vnitřní, tak na mezinárodní úrovni. Při zavedení nového systému monetární politiky vyšla najevo otázka, zda republika Srbsko splňuje předpoklady ke strategii cílování inflace. Přestože byla inflační hladina na samém začátku zmenšena z dvouciferného čísla na

¹³ Ministarstvo finansija Republike Srbije: *Javni dug Srbije*, <http://www.javnidug.gov.rs/>

¹⁴ Businessinfo.cz: *Daňový systém Republiky Srbsko*. 2018, <http://www.businessinfo.cz/>

¹⁵ Ljutić, B. *FINANSIJSKO RAČUNOVODSTVO*. 2016, s. 41.

jednociferné číslo, po celou dekádu se však inflační hladina nedokázala dostat na požadovanou hodnotu na základě strategie cílování inflace. V první polovině fáze od uvedení strategie cílování inflace byla situace značně nestabilní, za což mohla bezpochyby i světová finanční krize, která evokovala nestabilitu na mezinárodním trhu a omezení přílivu zahraničních investic a tím i zvýšenou poptávku po kapitálu na domácím trhu. To mělo za důsledek očekávání navyšování inflační hladiny.¹⁶

Oscilace v cenách zpracovaných a nezpracovaných potravin měly za důsledek výkyvy inflační hladiny. Vzhledem k tomu, že je ekonomika Srbska orientovaná na měnu Euro a závislá na importu zboží z Evropské unie, byly výkyvy směnného kurzu srbského Dináru přímo úměrné i na inflaci v zemi. Vysoká nestabilita domácího kurzu v první polovině strategie cílování inflace měla za důsledek časté intervence Národní banky Srbska na devizovém trhu s cílem upevnění stability domácího kurzu a tím i stálosti inflační úrovně. Inflace v nedávné době dosahovala hranici pod cílovou úroveň. Kromě faktorů ovlivňujících tuto skutečnost, jako jsou cena ropy a potravin, nízká inflační hodnota byla výsledkem slabé agregátní poptávky, která je bezpochyby také riziková pro fungující hospodářství země.¹⁷

Teoretická správnost implementování strategie cílování inflace počítá se splněním několika důležitých podmínek. Mezi hlavní podmínky správného fungování strategie cílování inflace jsou: nezávislost centrální banky, kredibilita, rozvíjející se finanční trh, nepřítomnost jiných nominálních cílů, transparentnost, relativně nízká úroveň inflace a makroekonomická stabilita.¹⁸

Nezávislost centrální banky je nezbytná k implementování strategie cílování inflace, s přihlédnutím k základnímu cíli Národní banky Srbsko – zachování cenové stability. Zkušenosti z období před demokratickou transformací režimu zcela jasně poukazují na to, jak tlak státu na centrální banku kvůli vysokým potřebám fiskálních plnění, dokáže vyvolat hyperinflační spirálu. Prostřednictvím aplikování tržních nástrojů monetární politiky, které jsou nezávislé na potřebách státu, se vytváří stabilní základ pro efektivní monetární politiku, která není závislá na zájmech účastníků trhu. Nezávislost centrální banky může být kontrolována skrze čtyři základní komponenty, tedy institucionální, operativní, finanční a personální. Institucionální nezávislost se vztahuje k samostatnosti a nezávislosti provádění

¹⁶ BUNGIN, S. *DESET GODINA CILJANJA INFLACIJE U SRBIJI*. 2017, <http://www.ubs-asb.com/>

¹⁷ Tamtéž

¹⁸ MISHKIN, F. *The economics of money, banking, and financial markets*. 2010, s. 44.

funkcí daných zákonem, což znamená, že ostatní státní orgány a jiné osoby nemohou ovlivňovat fungování Národní banky Srbska. Tato komponenta je daná zákonem o Národní bance Srbska v článku číslo 2. Operativní nezávislost se vztahuje k určování instrumentů monetární politiky v primárním zájmu cenové stability. Národní banka Srbsko tedy musí svobodně určovat úrokovou míru na finančním trhu. Finanční nezávislostí se rozumí, že centrální banka si svobodně určuje svůj rozpočet, uplatňuje účetní standardy specifické pro centrální banku, má výhradní právo na distribuci výnosů a má jasně stanovené finanční povinnosti vůči dozorčímu orgánu.¹⁹

3.5 Měna a kurz

Jako ve všech státech, tak i v Republice Srbsko má centrální banka na starosti emisi hotovostního oběživa, slouží ostatním bankám pro půjčky, vklady atd., provádí monetární a devizní politiku, zastupuje zemi v ostatních mezinárodních finančních institucích. Hlavní funkci má především centrální banka – Národní banka Srbska a nemalý počet komerčních bank fungujících samostatně, pod kontrolou státního bankovního dozoru. Cílem Národní banky je dosažení a udržení cenové stability a podpora v zesílení finanční stability. Jedna z hlavních funkcí Národní banky Srbska je vydávání mincí a bankovek a určování peněz v oběhu. Vedená je guvernérem, který ji zastupuje. V současné době se na pozici guvernéra nachází paní Jorgovanka Tabaković. Jednou z klíčových rolí Národní banky je zabezpečení měnové a finanční stability. Měnová stabilita znamená především nízkou a předvídatelnou inflaci. Zpráva o inflaci obsahuje všechny informace ohledně aktuální a očekávané inflaci a hodnotí účinnost měnové politiky za předchozí čtvrtletí.²⁰

Finanční stabilita je chápána jako dobrý finanční systém, ve kterém finanční organizace a banky fungují bez problému a ochraňují peníze svých klientů. V rámci své činnosti Národní banka provádí pravidelnou komplexní analýzu makroekonomického prostředí a fungování finančních institucí, trhů a infrastruktury. Jsou také identifikována rizika, která mohou ohrozit stabilitu finančního systému. Národní banka především funguje preventivně, ale v případě problému, má také nápravnou funkci.²¹

¹⁹ KOŽETINAC, G. a ŽIVKOVIĆ, A. *Seller Image Monetarna ekonomija: Teorijsko-metodoloske osnove efikasne monetarne politike*. 2017, s. 15.

²⁰ Narodna Banka Srbije. 2018, <http://nbs.rs>

²¹ ZAKON O NARODNOJ BANCI SRBIJE. 2017, <http://rpks.com/>

Úkolem Národní banky je každý den zaktualizovat informace ohledně kurzu srbského dináru vůči cizí měně. Mezi lety 2005 a 2017 je zaznamenána apreciacie dináru, tedy posílení domácí měny. V současné době v roce 2017, jde o mírnou depreciazi srbského dináru vůči euru. Oficiální měna v Republice Srbsko je srbský dinár. Za času bývalé Jugoslávie byl jugoslávský dinár, který byl před válkou mnohem hodnotnější než dnešní měna.²²

3.6 Mezinárodní obchod Srbska a jeho největší obchodní partneři

Republika Srbsko je v současné době značně importující zemí, tedy více dováží nežli vyváží a to jí vytváří nemalý deficit. Země má negativní obchodní bilanci. Již od dob Království Jugoslávie byli hlavními obchodními partnery Itálie a Německo, kdy hlavní destinací pro vývoz byla Itálie a největším dodavatelem bylo Německo. Zůstalo tak tomu i doposud.²³

Srbsko je ve světě podprůměrným vývozcem a v porovnání s Českou republikou jeho vývoz činí desetkrát menší hodnotu. Pro Republiku Srbsko je největší vývozní destinací Itálie a dá se tak říci, že je na ní závislé co se exportu týče. Dalšími zeměmi, kam Srbsko vyváží své produkty a komodity jsou Německo, sousední balkánské státy a země bývalé Jugoslávie a za zmínku stojí i Ruská federace, kam se vyváží nemalý podíl veškerého exportu. Největší podíl vývozu a to právě do Itálie tvoří automobily, které se vyrábí v Kragujevac, kde dříve působila automobilka Zastava, dnes je zde Fiat. Místní automobilka byla během války v roce 1999 téměř zcela zničena a následný provoz byl značně omezen. Roku 2008 automobilku koupil italský Fiat a mezi lety 2010 a 2012 do ní investoval přes jednu miliardu dolarů, čímž dokázal obnovit výrobu, zaměstnat na tisíce lidí a podpořit tak i export Srbska. Fiat si sice při nákupu automobilky s vládou Srbska vyjednal značné výhody na daních, ale i přesto to dokázalo srbskou ekonomiku posunout správným směrem a nezaměstnanost směrem dolů. V současné době se však továrna potácí s problémy ohledně mezd, které jsou na tamní obyvatelstvo nízké a zároveň má Fiat v plánu remontovat továrnu do Polska, což by způsobilo pro dříve průmyslové město Kragujevac velkou ránu a dramatický nárůst nezaměstnanosti a ztrátu na příjmu z daní. Další z nejvíce vyváženého zboží je kukuřice, která patří pod potravinářský segment. Tato komodita se pěstuje hlavně na severu země v autonomní oblasti Vojvodina. Oblast je v drtivé většině rovinná a příznivá

²² Narodna Banka Srbije. 2018, <http://nbs.rs>

²³ VUKMIROVIĆ, D. *Two centuries of Serbian development: Statistical review*. 2008, s. 49.

pro zemědělství, proto se právě zde pěstuje hlavní podíl vyvážené kukuřice a ostatních zemědělských produktů, které zajišťují potravu obyvatelstvu Srbska a zároveň tvoří export. Bohužel však většina zemědělských produktů je vyvážena jen jako nezpracovaný produkt, nikoliv jako produkt koncovým zákazníkům, který samozřejmě vytváří nepoměrně více příjmů.²⁴

Další z komodit vyvážených Srbskem, která stojí za zmínku jsou pneumatiky. Hlavním importérem tohoto zboží ze Srbska je Francie. Hlavní továrnou vyrábějící pneumatiky v Srbsku je Tigar Tyres založená roku 1935, která se nachází na jihovýchodě Srbska ve městě Pirot u hranic se sousedním Bulharskem. Během bombardování země v roce 1999 byla tato továrna silně poničena. Roku 2007 koupila většinový podíl francouzská firma Michelin a o rok později koupila i zbývající část a stala se tak stoprocentním vlastníkem firmy Tigar Tyres. Byl to pro jih Srbska důležitý mezník pro boj s nezaměstnaností, jelikož se tato část Srbska potýká se silnou nezaměstnaností.²⁵

3.7 Politika zaměstnanosti

Práce představuje čas a snahu, kterou lidé vynaloží za účelem vytvoření užitku a služeb, zahrnuje psychickou a fyzickou námahu lidí, kteří pracují na farmách, staveništích, továrnách, obchodech a v kancelářích. Kvalita vykonané práce je přímo úměrná k velikosti odměny a ke zkušenostem a znalostem pracujícího. Trh práce se střetává s velkými nerovnostmi v oblasti pohlaví a národnostní a rasové příslušnosti a je to problém na celosvětové úrovni. V takovém případě se již nedá odvodit výše odměny za vykonanou práci na základě pracovních zkušeností a znalostí, jelikož mnohdy dostávají vyšší odměnu lidé na základě pohlaví, rasy, či národnostní příslušnosti.²⁶

Klíčový dokument pro rovnost v zaměstnanosti v Evropské unii, jsou směrnice, které mají na starosti korektnost v oblasti zaměstnávání a musí je dodržovat i republika Srbsko jako kandidátská země Evropské unie. Tyto směrnice jsou uvedeny v rámci strategie zaměstnanosti Evropské unie 2020. Hlavními cíli směrnic v oblasti zaměstnanosti je dosažení 75 % zaměstnanosti lidí ve věku mezi 20 a 64 let a také zlepšení úrovně vzdělání, zejména snížit procentuální počet studentů, kteří předčasně ukončí studium. Evropská

²⁴ The Observatory of Economic Complexity. 2018, <http://atlas.media.mit.edu/>

²⁵ Biznis&Finansije. 2014, <http://bif.rs/2014/>

²⁶ PARKIN, POWELL a MATTHEWS. *Economics*. 7th ed. Harlow: Pearson Education. 2008, s. 64-66.

společnost se mění pod vlivem různých faktorů, jako je technologický vývoj, globalizace trhu a stárnutí populace. Zaměstnávání v Evropě, sociální otázky a politika rovnocenných práv zaměstnávání přispívají ke zlepšení kvality života v rámci růstu a zlepšení kvality sociálního soužití.²⁷

Republika Srbsko se v posledních třiceti letech potýkala s pro ekonomiku země velkým problémem, kterým je stále přetrvávající odliv mozků. Značný počet kvalifikovaných lidí emigruje ze Srbska na Západ za lepšími podmínkami práce, které jsou většinou spojené s větší odměnou za provedenou práci a lepší perspektivou do budoucna. Úkolem Srbska je bezpochyby zastavení tohoto problému tím, že umožní těmto lidem zaměstnání, lepší pracovní podmínky a adekvátní odměnu za provedenou práci. Pokud se země potýká s velkou nezaměstnaností, má to i přímý vliv na správný růst hrubého domácího produktu a zlepšení sociální nálady ve společnosti. Pro Srbsko je problematika vysoké nezaměstnanosti jedním z největších ekonomických a sociálních problémů. Téměř pětina pracovně aktivních lidí nemá zaměstnání a dokonce dvě pětiny nezaměstnaných nepracuje více než pět let. Z toho vyplývá, že Srbsko se nepotýká s cyklickou nezaměstnaností, ale se strukturální nezaměstnaností, která je horší, jelikož jsou u ní menší šance k opětovnému zaměstnání.²⁸

Ekonomický vývoj a prosperita republiky Srbsko je přímo závislá na zaměstnanosti v zemi. Politiku zaměstnanosti vytváří ministerstvo financí a regionálního rozvoje a Národní služba zaměstnanosti, která realizuje dané politiky. Od roku 2007 přiřadilo ministerstvo financí do svého rámce politiku zaměstnanosti a s ním vytvořilo i Národní akční plán pro zaměstnávání. S tímto nástrojem si ministerstvo financí definuje pro každý rok cíle a priority politiky zaměstnanosti. Přesto je však v zemi významně větší nezaměstnanost, než má průměr Evropské unie. Díky Národnímu akčnímu plánu pro zaměstnávání se podařilo navýšit úroveň zaměstnanosti od roku 2012, kdy byla kritická, téměř jedna čtvrtina aktivního obyvatelstva byla nezaměstnaná. Dnes je podíl nezaměstnaných také vysoký, podařilo se ho však snížit za posledních šest let skoro o deset procent. Mezi hlavní cíle Národního akčního plánu pro zaměstnávání v roce 2017 byla rekvalifikace nezaměstnaných, subvence

²⁷ European Commission: *Europe 2020 strategy*. 2016, <https://ec.europa.eu/>

²⁸ USAID: *POLITIKE ZA POVEĆANJE ZAPOSLENOSTI I KONKURENTNOST RADNE SNAGE*. 2015, <http://www.bep.rs/>

zaměstnavatelů za účelem dalšího zaměstnávání, podpora zaměstnanosti pro jedince postižené invaliditou a profesionální poradenství absolventům.²⁹

V uplynulých deseti letech bylo otevřeno v republice Srbsko několik kapacitně pro růst zaměstnanosti a ekonomiku státu velice důležitých továren, mezi které patří italský Fiat, který koupil automobilku Zastava ve městě Kragujevac. Dále pak továrna na pneumatiky Tigar na jihu Srbska, kterou koupila francouzská firma Michelin. Na severu Srbska byla nedávno otevřena i továrna na šperky Swarovski a světový výrobce cukrovinek a čokolád Ferrero, který má začít fungovat od roku 2020.³⁰

²⁹ IVANOVIĆ, O., VUČENOV, A. a ANDREJEVIĆ, A. *DUGOROČNE POLITIKE ZAPOSŁJAVANJA U EU I SRBIJI*. 2017,

<http://ebooks.iien.bg.ac.rs/>

³⁰ INVESTICIONI BUM: *Ovo su fabrike otvorene u ovoj godini. 2017*, <https://www.srbijadanas.com/>

4 VLASTNÍ PRÁCE

Praktická část práce analyzuje vývoj hrubého domácího produktu a následně jeho porovnání s vybranými státy. Praktická část práce zkoumá výsledky hospodaření v jednotlivých letech, úspěšnost dodržování naplánovaného státního rozpočtu a podíl státního dluhu na hrubém domácím produktu. V neposlední řadě je zpracován vývoj inflace v Republice Srbsko a vývoj kupní síly a spotřebního koše a jeho komparování mezi jednotlivými regiony a městy, které má dokázat rozdíly v jednotlivých částech země. Je analyzován vývoj srbského dináru v posledních letech vůči americkému dolaru a euru. Praktická část práce provádí podrobný rozbor mezinárodního obchodu, jeho bilanci a hlavní dovážené a vyvážené komodity s největšími obchodními partnery Srbska. Práce také rozebírá politiku nezaměstnanosti, vývoj nezaměstnanosti, který je porovnávám se zeměmi Evropské unie a problematiku s rozdílem zaměstnanosti z hlediska rovnosti pohlaví.

4.1 Zkoumání a komparace vývoje hrubého domácího produktu

Tabulka č. 1 představuje srovnání růstu hrubého domácího produktu v Republice Srbsko mezi lety 2005 a 2017. Růst hrubého domácího produktu dosahoval nejpozitivnějších čísel v letech 2005 až 2008, poté v důsledku světové ekonomické krize dochází k výraznému poklesu a to do té míry, že dosahuje negativních čísel. Právě v roce 2009 dosáhl růst HDP nejnižší hodnoty -3,1%. Hodnota z roku 2017 není příliš optimistická, ale vzhledem k předchozímu období ani příliš pesimistická.

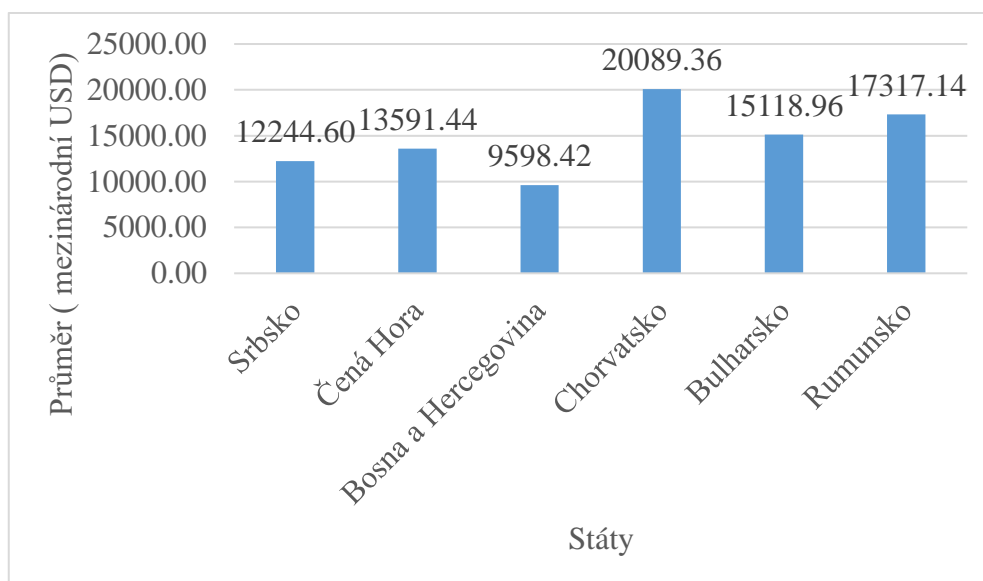
Tabulka 1: Růst reálného HDP v Srbsku v letech 2005-2017 (v %)

ROKY	RŮST REALNÉHO HDP (%)
2005	5,5
2006	4,9
2007	5,9
2008	5,4
2009	-3,1
2010	0,6
2011	1,4
2012	-1,0
2013	2,6
2014	-1,8
2015	0,8
2016	2,8
2017	1,9

Zdroj: vlastní zpracování, NBS (2017)

Při srovnání hrubého domácího produktu na obyvatele mezi sousedními státy lze vyčíslit patrné rozdíly. Světová ekonomická krize v roce 2008 zbrzdila vývoj všech uvedených států. Z grafu č.1 na základě tabulky č. 23 lze vidět, že se každý z uvedených států relativně rychle posouvá nahoru k lepším výsledkům. Z výše uvedené tabulky plyne, že nejmenšího HDP na obyvatele v paritě kupní síly dosahuje Bosna a Hercegovina. Hned za ní je Srbsko. U obou těchto zemí se dá vysvětlit jejich mírná zaostalost za sousedními státy tím, že byli zasaženi v devadesátých letech válkou a mezinárodními sankcemi. Chorvatsko je na škále porovnaných států na nejvyšší úrovni, což lze vysvětlit tím, že má dobře nastavenou ekonomickou politiku vývozu služeb, těží hlavně z jejich teritoriálního postavení, díky kterému má spoustu letovisek. Vzhledem k tomu, že Rumunsko a Bulharsko vstoupili v roce 2007 do Evropské Unie je zřejmý rychlejší nárůst hrubého domácího produktu na obyvatele v paritě kupní síly než u ostatních porovnávaných zemí.

Graf 1: Srovnání průměrného HDP v paritě kupní síly Srbska a sousedních států v letech 2005-2016 (mezinárodní USD)

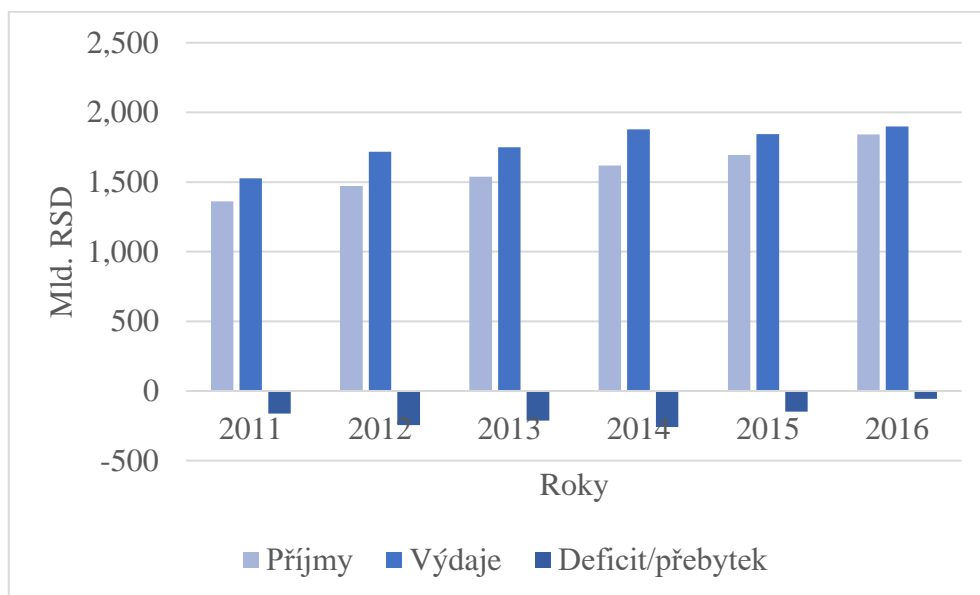

Zdroj: vlastní zpracování, World Bank Group (2016)

4.2 Státní rozpočet a zadluženost

Státní rozpočet se stejně jako u většiny evropských států rok od roku navyšoval a na konci roku končil deficitem. Na základě tabulky č.12 je vytvořen graf č.2 níže, dle kterého je patrné, že od roku 2011 do roku 2014 se deficit prohluboval, avšak od roku 2015 se deficit zmenšoval a dle Národní banky Srbska bude výsledek roku 2017 poprvé v přebytku. Zmenšování deficitu je patrné dle rozdílu příjmů a výdajů. Od roku 2011, kdy příjmy činily 1 362 miliard RSD, byly příjmy v roce 2016 téměř o 500 miliard RSD více, přesně 1 842 miliard RSD. Výdaje čítaly v roce 2011 1 526 miliard RSD, v roce 2016 však byly výdaje jen o více než 350 miliard RSD vyšší, přesněji 1 899 miliard RSD.

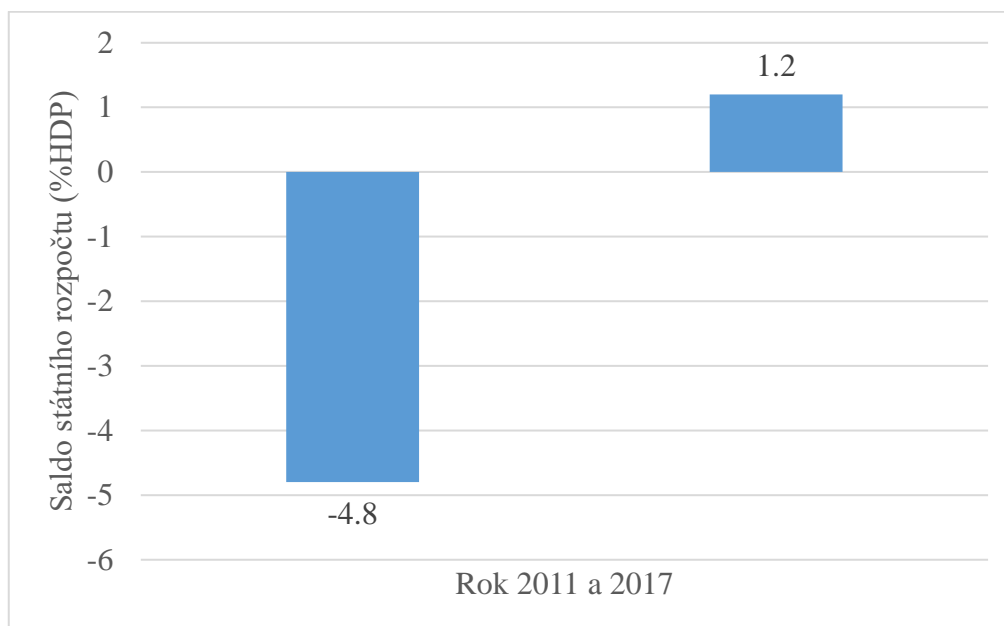
Graf 2: Celkové příjmy, výdaje a deficit/přebytek v Srbsku v letech 2011-2016 (mld. RSD)

Zdroj: vlastní zpracování, BusinessInfo.cz (2017)

S výrazným rozdílem salda státního rozpočtu se změnil i podíl salda státního rozpočtu na hrubém domácím produktu. V roce 2011 činil podíl salda státního rozpočtu na HDP -4,8%, ovšem v roce 2017 byl podíl salda státního rozpočtu na HDP v plusu 1,2%. Jak je vidět v grafu č.3 vycházející z tabulky č.13.

Graf 3 Saldo státního rozpočtu v Srbsku v roce 2011 a 2017 (%HDP)

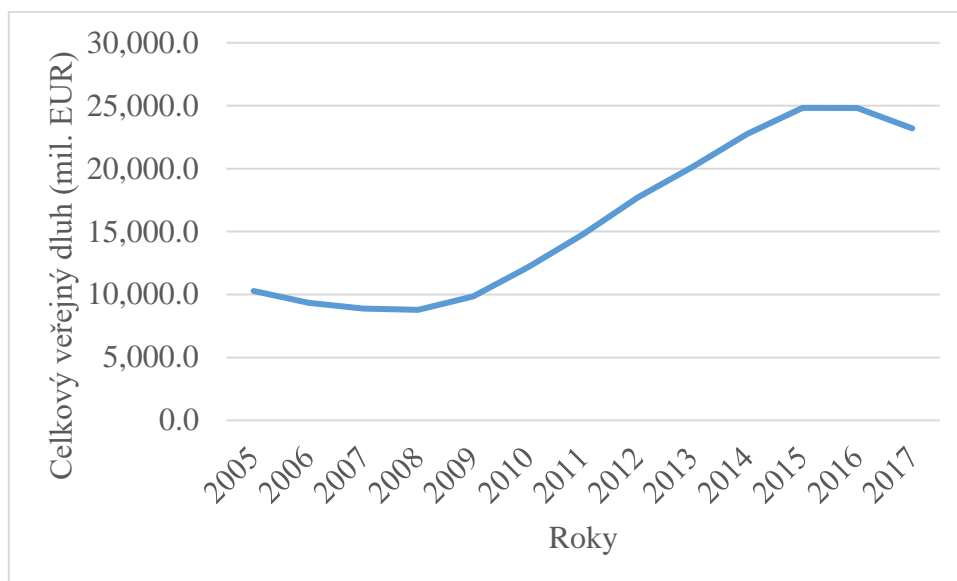

Zdroj: vlastní zpracování, BusinessInfo.cz (2017)

4.2.1 Státní dluh

Hodnota veřejného celkového státního dluhu se od roku 2005, kdy byla 10,28 miliard euro, stále navyšovala, nicméně v posledních několika letech se Republika Srbsko podařilo zvrátit narůstající zadlužení a hodnota veřejného dluhu se zmenšila. Oproti roku 2005 je však hodnota veřejného dluhu větší o 225,72 %. Z grafu č.4 níže na základě tabulky č.14 je vidět, jak státní dluh rychle rostl a naopak, jak má v posledních letech tendenci klesat. Mezi lety 2005 a 2009 se státní dluh držel pod hranicí 10 miliard euro, poté však začal rychle růst a v roce 2017 se vyšplhala jeho hodnota přes 23 miliard euro.

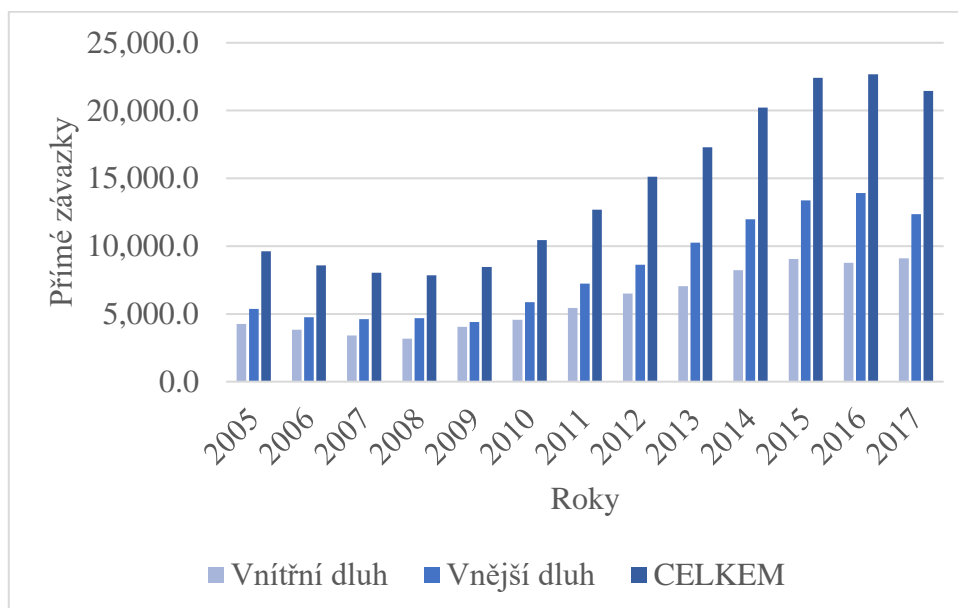
Graf 4: Celkový veřejný dluh v Srbsku mezi lety 2005-2017 (mil. EUR)

Zdroj: vlastní zpracování, Ministerstvo finansija Republike Srbije Uprava za javni dug (2017)

Při porovnání přímých závazků s nepřímými v Republice Srbsko v následujících dvou grafech č.5 a č.6 vycházejících z tabulek č. 16 a 17 je patrné, že je mezi nimi velký nepoměr. Přímé závazky jsou značně větší než závazky nepřímé, téměř desetkrát. Jejich hodnota rostla v závislosti na státním dluhu. U obou typů závazků byl vždy větší vnější dluh, než dluh vnitřní. Mezi lety 2005 a 2010 se držela celková hodnota přímých závazků vždy pod hranicí 10 miliard euro. Po roce 2010 však průběžně stoupala až přes hranici 20 miliard euro. V roce 2017 byla hodnota přímých závazků 21,45 miliard euro. Nejvyšší hodnota přímých závazků však byla v roce 2016, tehdy činila 22,68 miliard euro.

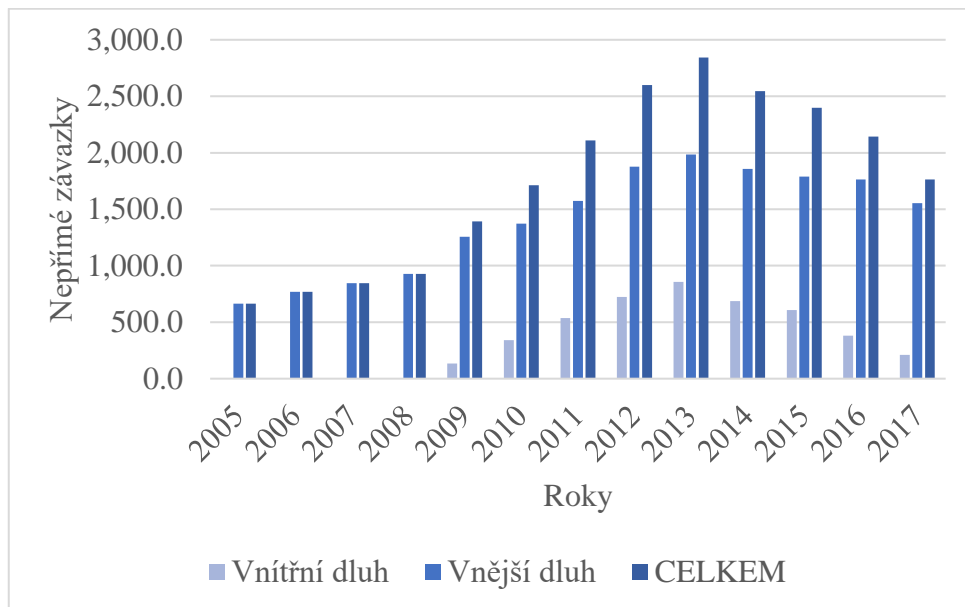
Graf 5: Přímé závazky Republiky Srbsko v letech 2005-2017 (mil. EUR)

Zdroj: vlastní zpracování, Ministerstvo finansija Republike Srbije Uprava za javni dug (2017)

V grafu č.6 níže jsou uvedeny nepřímé závazky Republiky Srbsko v průběhu posledních dvanácti let, tedy mezi lety 2005 a 2017. I tyto závazky si víceméně držely konstantní růst do roku 2010, ovšem poté se jejich růst výrazně zrychlil. Zde však nejvyšších hodnot dosahovaly v roce 2013, tedy 2,84 miliard euro, poté začaly klesat a v roce 2017 se dostaly pod úroveň hodnoty z roku 2011. V roce 2017 byla hodnota nepřímých závazů 1,76 miliard euro. Z grafu je patrné, že podíl vnitřního dluhu na nepřímých závazcích je výrazně nižší než je tomu u závazků přímých.

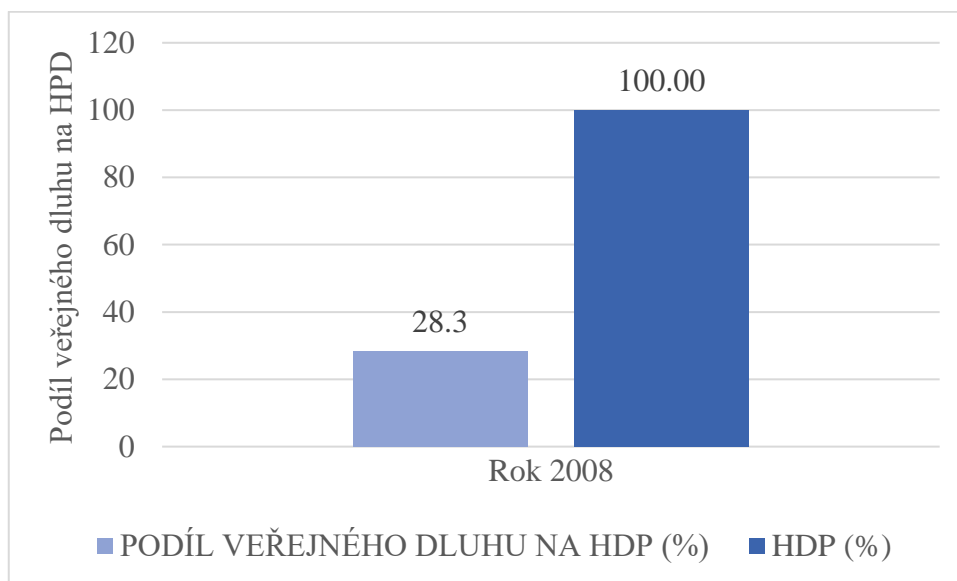
Graf 6: Nepřímé závazky v Republice Srbsko v letech 2005-2017 (mil. EUR)

Zdroj: vlastní zpracování, Ministerstvo finansija Republike Srbije Uprava za javni dug (2017)

Z hlediska podílu veřejného dluhu na hrubém domácím produktu v Republice Srbsko je zřejmé, že za posledních deset let se podíl na HDP výrazně zvýšil. Na základě tabulky č.17 v grafu č.7 je vyobrazený podíl veřejného dluhu na hrubém domácím produktu z roku 2008, tehdy podíl činil 28,3 %, což je pro dnešní ekonomiky států velice dobré číslo.

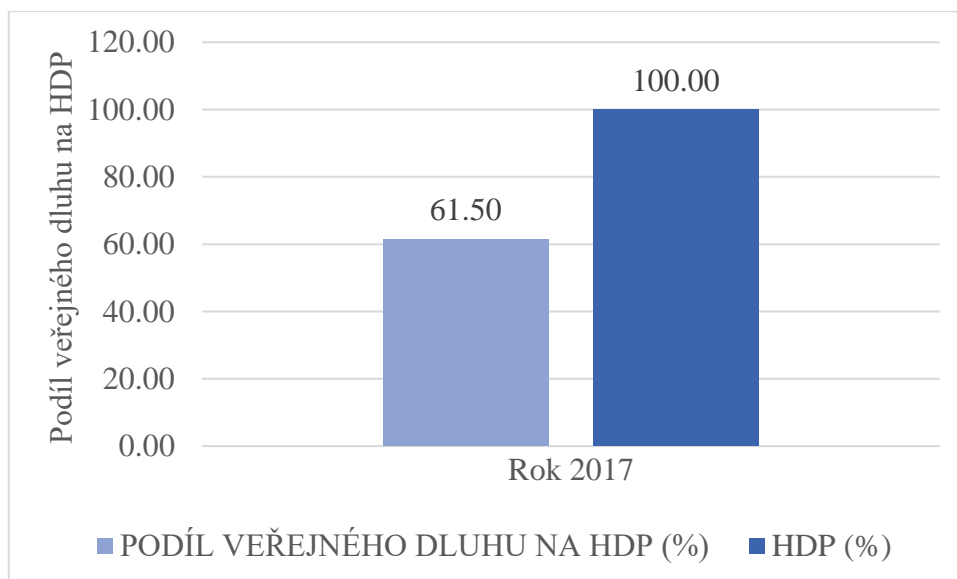
Graf 7: Podíl veřejného dluhu na HDP v Srbsku v roce 2008 (%)

Zdroj: vlastní zpracování, Ministerstvo finansija Republike Srbije Uprava za javni dug (2017)

Ovšem v roce 2017 v uvedeném grafu č.8 vycházející ze stejné tabulky č.17 je zřejmé, že se podíl veřejného dluhu na hrubém domácím produktu zvýšil více než dvakrát. Podíl veřejného dluhu na HDP činil v roce 2017 61,5 %.

Graf 8: Podíl veřejného dluhu na HDP v Srbsku v roce 2017 (%)

Zdroj: vlastní zpracování, Ministerstvo finansija Republike Srbije Uprava za javni dug (2017)

4.3 Inlace

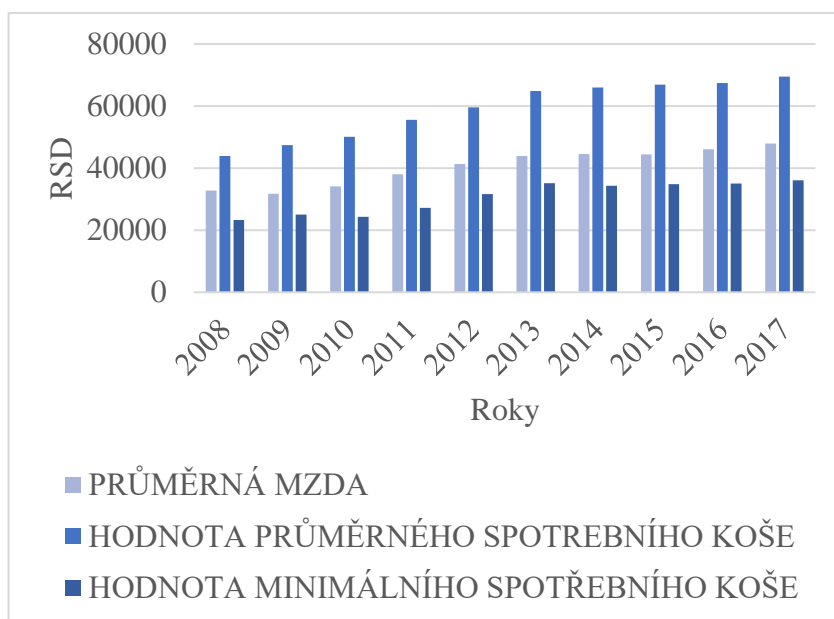
Inlace je důležitým makroekonomickým aspektem, který je potřeba řádně sledovat a regulovat. V Republice Srbsko se o cílování inflace stará Národní banka. S vývojem inflace se mění i kupní síla obyvatelstva a hodnota průměrného a minimálního spotřebního koše. Hodnota průměrného koše je v jednotlivých regionech a městech v Srbsku rozdílná stejně jako hodnota průměrné mzdy. Následující kapitoly srovnávají tyto hodnoty a poukazují na rozdíly v jednotlivých městech. V Republice Srbsko existuje velký rozdíl v kupní síle obyvatel. Města na jihu země mají výrazně nižší hodnotu spotřebního koše, než hlavní město Bělehrad a města na severu země.

Cílování inflace je nesmírně důležitým nástrojem Národní banky Srbska, které se podařilo v posledních letech udržet inflaci v jednociferných číslech. Před rokem 2012 byla inflační hodnota ve dvouciferných číslech, což mělo neblahý dopad na hospodářský růst. Tato kapitola bude porovnávat meziroční inflační hladinu v jednotlivých letech, dle čeho bude zřejmé, jak se vyvíjel makroekonomický stav Republiky Srbsko.

4.3.1 Průměrný a minimální spotřební koš v republice Srbsko

V Republice Srbsko stejně jako ve většině jiných zemí se průběžně zvyšovala hodnota průměrné mzdy, průměrného spotřebního koše a s ním i hodnota minimálního spotřebního koše. Ovšem dle grafu č.9 vycházejícího z tabulky č.18 je patrné, že hodnota minimálního spotřebního koše narůstala paralelně s hodnotou průměrné mzdy v Srbsku, ale hodnota průměrného spotřebního koše však narůstala daleko rychleji, než průměrná mzda. Pokud se vydělí hodnota průměrného spotřebního koše v roce 2008 s hodnotou průměrné mzdy, je zřejmé, že k naplnění takového spotřebního koše bylo zapotřebí v Srbsku 1,32 průměrné mzdy. V roce 2017 se situace o něco zhoršila, přesněji bylo zapotřebí 1,46 průměrné mzdy k naplnění průměrného spotřebního koše z roku 2017. Hodnota minimálního spotřebního koše víceméně paralelně narůstala s průměrnou mzdou a tak v roce 2008 bylo zapotřebí 0,72 průměrné mzdy k naplnění minimálního spotřebního koše. V roce 2017 byla situace podobná, k dosažení na minimální spotřební koš bylo v Republice Srbsko zapotřebí 0,76 průměrné mzdy.

Graf 9: Porovnání průměrné mzdy a hodnot průměrného a minimálního spotřebního koše v Srbsku v letech 2008-2017 (RSD)

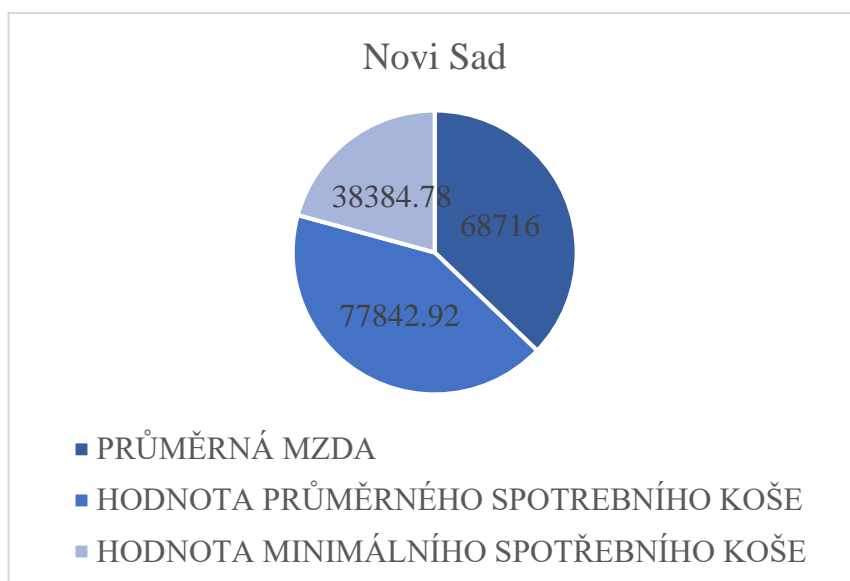

Zdroj: vlastní zpracování, RZS (2017)

4.3.2 Porovnání kupní síly v jednotlivých regionech Srbska

Pro porovnání kupní síly jednotlivých regionů byly vybrány čtyři města v Republice Srbsko, dvě s nadprůměrnou kupní silou, jedno průměrné a jedno s velice podprůměrnou kupní silou. Hodnoty pro porovnání v grafech č.10, č.11, č.12 a č.13 vycházejí z tabulky č.19, která je sestavena na základě dat z prosince roku 2017. Administrativní město autonomní oblasti Vojvodina na severu Srbska, Novi Sad, je na prvním místě z hlediska kupní síly. S průměrnou mzdou 68 716 RSD ve městě Novi Sad potřebují obyvatelé 113,28 % mzdy k naplnění průměrného spotřebního koše v hodnotě 77 842,92 RSD ve zmiňovaném městě. K naplnění tamního minimálního spotřebního koše v hodnotě 38 384,78 RSD však potřebují pouze 55,86 % průměrné mzdy.

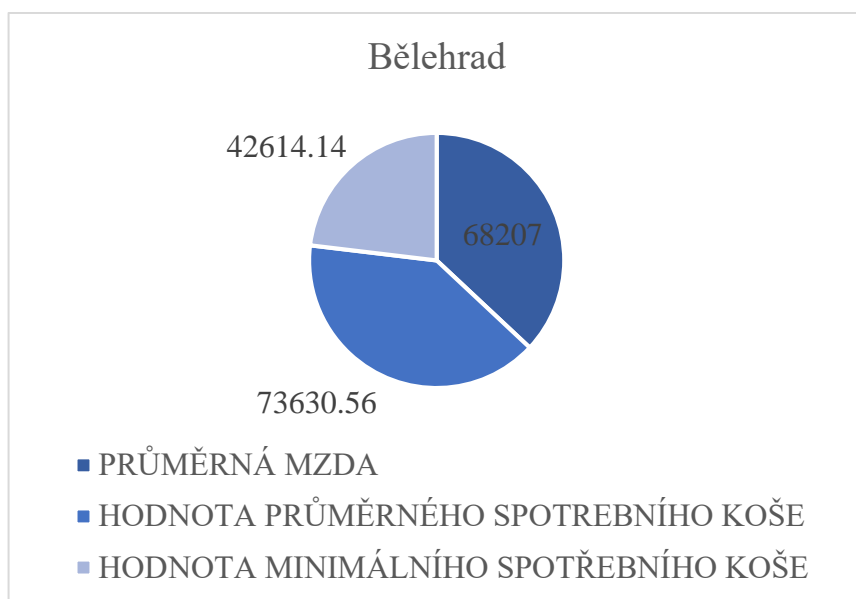
Graf 10: Porovnání průměrné mzdy a hodnot průměrného a minimálního spotřebního koše ve městě Novi Sad v roce 2017 (RSD)

Zdroj: vlastní zpracování, RZS (2017)

Na druhém místě z hlediska kupní síly v Republice Srbsko je hlavní město Bělehrad. Zde je průměrná výše mzdy 68 207 RSD a tamní lidé potřebují k naplnění průměrného spotřebního koše v hodnotě 73 630,56 RSD o něco méně než ve městě Novi Sad, tedy 107,95 %. Avšak na minimální spotřební koš ve výši 42 614,14 RSD potřebují obyvatelé hlavního města vyčlenit ze své průměrné mzdy o něco více než ve městě Novi sad, přesněji 62,48 %.

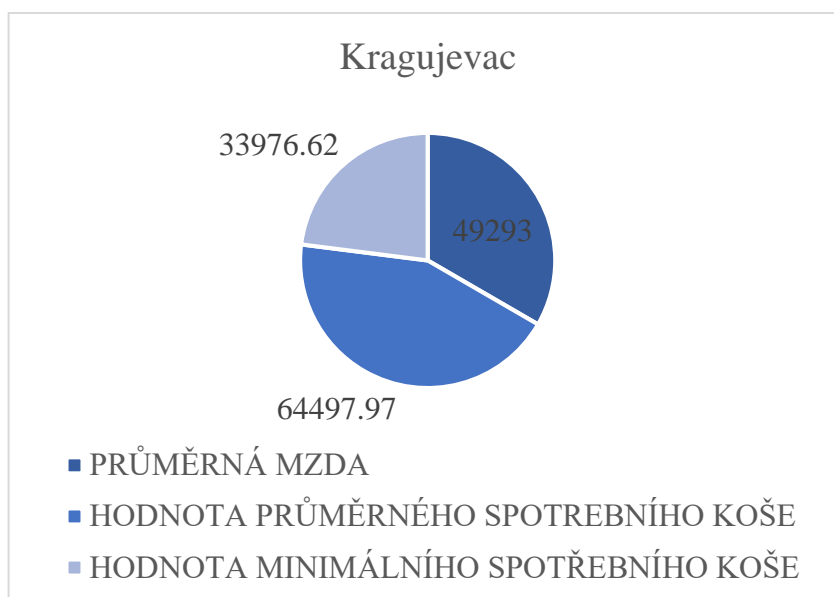
Graf 11: Porovnání průměrné mzdy a hodnot průměrného a minimálního spotřebního koše v hlavním městě Bělehrad v roce 2017 (RSD)

Zdroj: vlastní zpracování, RZS (2017)

Kragujevac je čtvrtým největším městem nacházejícím se v centrálním Srbsku, je to průmyslově orientované město a působí zde italská automobilka Fiat. Výše průměrné mzdy v Kragujevací dosahuje 49 293 RSD. Hodnota průměrného spotřebního koše v tomto městě činila v prosinci roku 2017 65 497,97 RSD a místní obyvatelé museli vyčlenit 130,85 % průměrné mzdy, aby dosáhli na celou výši průměrného spotřebního koše. Minimální spotřební koš v Kragujevací činil 33 967,62 RSD a aby ho tamní průměrní obyvatelé mohli celý spotřebovat, museli vyčlenit 68,93 % své mzdy.

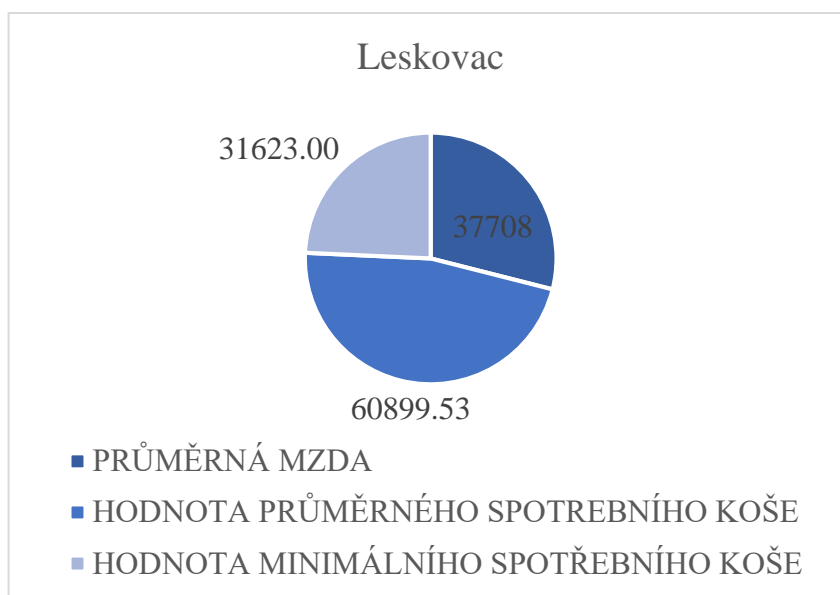
Graf 12: Porovnání průměrné mzdy a hodnot průměrného a minimálního spotřebního koše ve městě Kragujevac v roce 2017 (RSD)

Zdroj: vlastní zpracování, RZS (2017)

Posledním z porovnávaných srbských měst je město Leskovac ležící na jihu Srbska, které se zároveň potýká s velkou nezaměstnaností. Průměrné mzdy zde dosahují zhruba polovinu průměrných mezd města Novi Sad. Průměrná mzda zde činila 37 708 RSD a průměrný spotřební koš 60 899,53 RSD. Obyvatelé města Leskovac tedy potřebovali 161 % průměrné mzdy, aby mohli dosáhnout na průměrný spotřební koš. Pro porovnání, průměrný obyvatel města Novi Sad by musel vyčlenit na průměrný spotřební koš ve městě Leskovac jen 83,86 % své mzdy. Hodnota minimálního spotřebního koše byla 31 623 RSD a k jeho pořízení museli místní obyvatelé spotřebovat 83,86 % své průměrné mzdy.

Graf 13: Porovnání průměrné mzdy a hodnot průměrného a minimálního spotřebního koše ve městě Leskovac c roce 2017 (RSD)

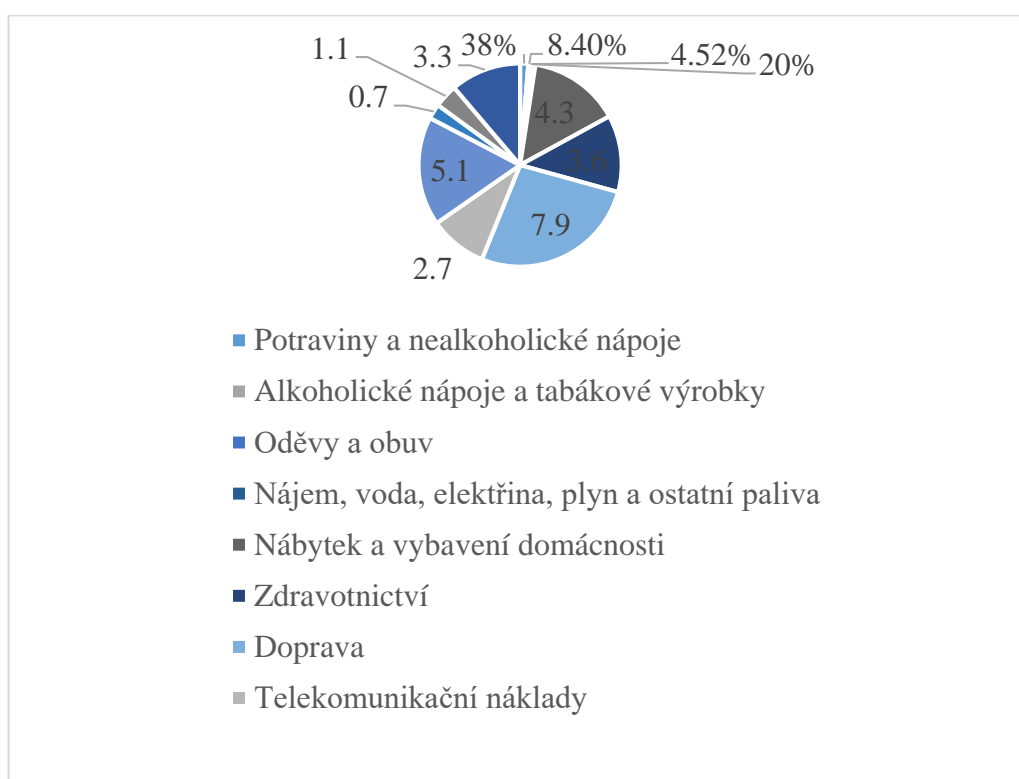
Zdroj: vlastní zpracování, RZS (2017)

4.3.3 Složky spotřebního koše

Průměrný spotřební koš o hodnotě 69 897,04 RSD se v Republice Srbsko v prosinci za rok 2017 skládal převážně z nákladů za potraviny a nealkoholické nápoje, ty činily hodnotu 26 593,68 RSD, při přepočtu na procenta tedy 38 %. Na druhém místě z hlediska spotřeby v průměrném spotřebním koši byly výdaje za nájem, vodu, elektřinu, plyn a ostatní paliva, tato skupina tvoří 20 %, nebo-li 14 130,12 RSD. V Republice Srbsko jsou velké výdaje za zboží jako jsou alkoholické nápoje, či tabákové výrobky, ty nejsou k životu nezbytně potřebné, avšak místní obyvatelé je ve větší míře používají, vyplývá to velkého podílu průměrného spotřebního koše, který byl 8,4 % v Srbských Dinárech 5 884,29. Za výdaje spojené s dopravou a přepravními službami bylo vyčleněno v průměrném spotřebním koši 5 539,46 RSD, tvoří tedy 7,9 % celku. Na rekreace, dovolené a kulturu se dle průměrného spotřebního koše spotřebovalo 3 581,87 RSD, v procentech 5,1 %. V Srbsku se utratí za textil, oděvy a obuv 4,52 % z průměrného spotřebního koše, v srbských dinárech to je 3 162,98. Za vybavení domácnosti a nábytek se na základě průměrného spotřebního koše spotřebovalo 3 037,35 RSD, tato částka tvoří 4,3 %. Výdaje za zdravotnictví v Republice Srbsko v průměrném spotřebitelském koši byly zastoupeny téměř třikrát menší hodnotou, než výdaje za alkoholické nápoje a tabákové výrobky. Spotřebitelé průměrného spotřebního

koše na zdravotnictví vynaložili 2 501,04 RSD, tedy 3,6 %. Ostatní nspecifikované služby tvořily 3,3 % průměrného spotřebního koše, dále pak náklady spojené s telekomunikačními technologiemi jako jsou mobilní telefony tvořily 2,7 %, v Srbských dinárech to je 1 886,89. Za restaurace a hotelové služby vyčlenili spotřebitelé průměrného spotřebního koše 816,92RSD a nejmenší výdaje byly spojeny s náklady na vzdělávání, přesněji 473,75RSD, nebo 0,7 %. Níže je znázorněný graf č.14 vycházející z tabulky č.20, který vyobrazuje jak se která složka podílí na průměrném spotřebním koši.

Graf 14: Složky spotřebního koše v Srbsku v roce 2017 (%)

Zdroj: vlastní zpracování, RZS (2017)

4.3.4 Míra inflace a její cílování

Z níže uvedené tabulky č.2 vyplývá, že inflace v Republice Srbsko se v posledních letech do značné míry snížila. Vysoká míra inflace v roce 2005 je důsledkem zotavování se z hyperinflace, která byla přítomna v Srbsku v devadesátých letech. V letech 1992-1996 měli velký vliv na inflaci a celkovou ekonomiku Republiky Srbsko mezinárodní sankce ze strany mezinárodního společenství. Byly udělené za účast Svazové republiky Jugoslávie ve válce na území Bosny a Hercegoviny. Kromě vysokého nárůstu nezaměstnanosti a masové

migrace na tomto území docházelo k hyperinflaci. Kupní síla peněz byla snížena, tedy inflace byla na úrovni více jak 100 %. Na základě Daytonské mírové smlouvy byl ukončen válečný konflikt, čímž sankce byly zrušeny a ekonomika se začala posouvat směrem nahoru. Inflační hladina se v Republice Srbsko v posledních 13 letech značně měnila, nebyla tedy stabilní. V následující tabulce č.2 je zřejmé jak se inflace v zemi měnila mezi lety 2005 a 2017. V posledních třech letech byla inflační hladina bezpochyby na nejnižší úrovni a pokud se udrží na podobných hodnotách, bude to mít kladný dopad na makroekonomický vývoj země.

Tabulka 2: Míra inflace v Srbsku v letech 2005-2017 (%)

ROKY	MÍRA INFLACE
2005	16,12 %
2006	11,72 %
2007	6,39 %
2008	12,41 %
2009	8,12 %
2010	6,14 %
2011	11,14 %
2012	7,33 %
2013	7,69 %
2014	2,08 %
2015	1,39 %
2016	1,12 %
2017	1,90 %

Zdroj: vlastní zpracování, NBS (2017)

Dle tabulky č.3 je patrné, že se cílování inflace v minulých letech Národní bance Srbska nedařilo vzhledem k výsledné inflaci. Ovšem v posledních třech letech se povedlo Národní bance Srbska udržovat inflační hladinu v přijatelných hodnotách dle plánovaného cílování.

Tabulka 3: Inflační cílování dle Národní banky Srbska mezi lety 2008-2018(%)

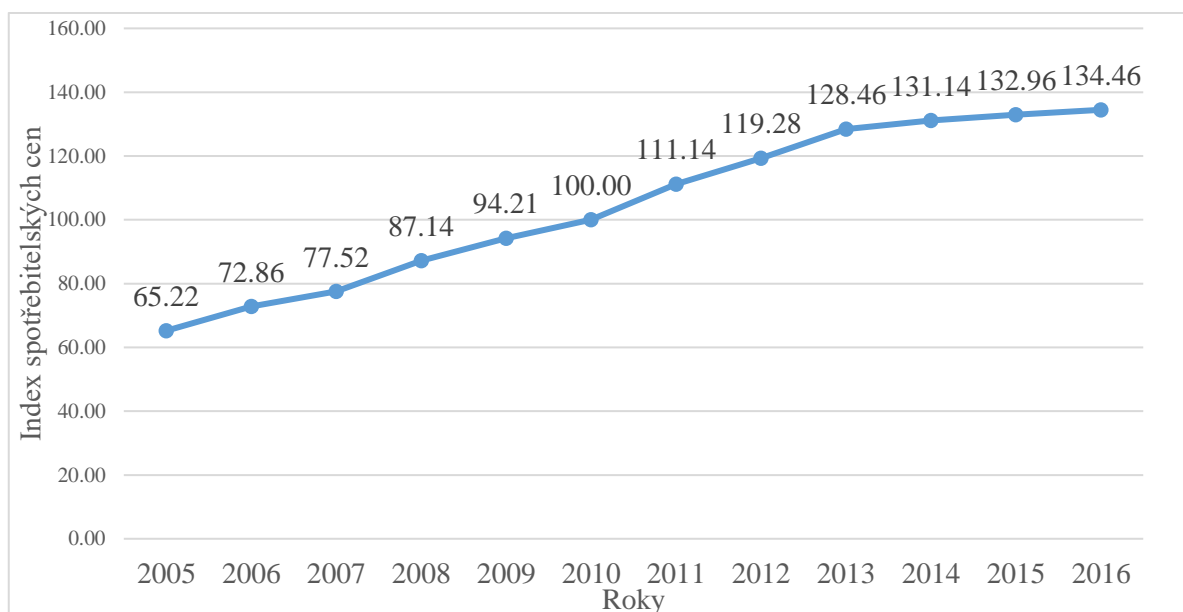
ROKY	INFLAČNÍ CÍLE (%)
2008	4,5
2009	8
2010	6
2011	4,5
2012	4
2013	4
2014	4
2015	4
2016	4
2017	3
2018	3

Zdroj: vlastní zpracování, NBS (2017)

Od roku 2012 se Srbsko snaží udržet míru inflace v jednociferných číslech. Dle Národní banky Srbska by se meziroční inflace v následujících obdobích měla pohybovat kolem 3 % (+- 1,5procentních bodů). Vzhledem k tomu, že je procentní přírůstek indexu spotřebitelských cen za rok 2017 na úrovni 1,9 %, neměl by se vyskytovat problém v plnění cílů Národní banky Srbska.

Na grafu č.15 vycházejícího z tabulky č.21 je zaznamenán růst míry inflace vyjádřený přírůstkem indexu spotřebitelských cen k základnímu období. Mezi lety 2005 až 2013 rostl index spotřebitelských cen konstantním tempem i přes světovou finanční krizi v roce 2008. Od roku 2013 se tento trend konstantního růstu CPI zpomalil až trojnásobnou rychlostí.

Graf 15: Míra inflace vyjádřená přírůstkem indexu spotřebitelských cen k základnímu období (2005=100) v Srbsku v letech 2005-2016

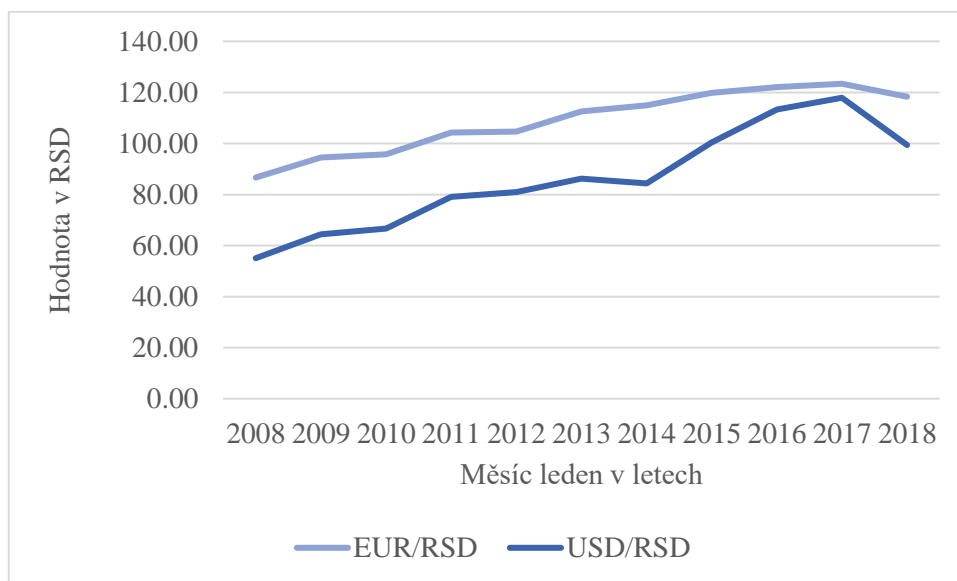

Zdroj: vlastní zpracování, NBS (2017)

4.4 Vývoj kurzu srbského dináru

V průběhu let se kurz srbského dináru značně měnil, až na začátek roku 2018 vždy devalvoval. Graf č.22 níže bude porovnávat kurz eura a amerického dolaru vůči srbskému dináru vždy v prvním měsíci daného roku. Před deseti lety v lednu v roce 2008 činil kurz eura vůči RSD 86,64 a kurz USD vůči RSD 55,04. V průběhu let euro konstantně posilovalo oproti srbskému dináru až do přelomu let 2017 a 2018, kdy RSD mírně vůči euru posílil. Na začátku roku 2017 byl přepočten eura na RSD 123,37. O dvanáct měsíců později v lednu roku 2018 srbský dinár poprvé za deset let mírně posílil a jeho hodnota při přepočtu z jednoho eura činila 118,3. Americký dolar také v průběhu deseti let mezi lety 2008 a 2018 posiloval vůči srbskému dináru, avšak od roku 2014 posiloval výrazně rychleji, než euro vůči RSD a v lednu v roce 2017 se dokonce přiblížil k hodnotě přepočtu jednoho eura na RSD. Tehdy činil jeden USD 117,89 RSD. Na začátku roku 2018 srbský dinár poprvé za deset také posílil i vůči americkému dolaru a hodnota kurzu činila 99,42, což je mnohem výraznější posílení za jeden rok, než bylo vůči euru. V grafu č.16 vycházejícím z tabulky č.22 je znázorněn vývoj kurzu RSD vůči USD a EUR v průběhu posledních deseti let.

Graf 16: Kurz EUR a USD vůči dináru v Srbsku mezi lety 2008/1-2018/1 (RSD)

Zdroj: vlastní zpracování, NBS (2017)

4.5 Mezinárodní obchod a jeho bilance

Mezinárodní obchod je jedním z důležitých makroekonomických ukazatelů státu. Následující podkapitoly zkoumají saldo obchodní bilanci a hlavní obchodní partnery Republiky Srbsko, tedy s kým má Srbsko největší největší podíl vývozu a dovozu. V neposlední řadě tato kapitola analyzuje klíčové komodity, které Republika Srbsko dováží a které vyváží.

4.5.1 Export republiky Srbsko

Z pohledu mezinárodního obchodu si Srbsko vždy udržovalo silné vztahy s hlavními obchodními zeměmi, jako jsou Itálie a Německo. Export do Itálie činí 14,56 % z celkového vývozu Republiky Srbsko. Dalším státem, v pořadí druhým v oblasti exportu ze Srbska je Německo, které je mimochodem největším dodavatelem zboží Srbska. V tabulce č.4 je procentuálně a peněžně vyjádřen podíl vývozu do států Evropské Unie, sousedních zemí Balkánského poloostrova a Ruska.

Tabulka 4: Export z Republiky Srbsko v roce 2017 (% , mld. USD)

STÁTY	VÝVOZ (%)	VÝVOZ (mld USD)
Itálie	14,56 %	2,17
Německo	13,20 %	1,94
Bosna a Hercegovina	8,26 %	1,23
Rumunsko	5,70 %	0,85
Rusko	5,30 %	0,79
Ostatní	53,15 %	7,92

Zdroj: vlastní zpracování, The observatory od economic complexity (2017)

4.5.2 Import republiky Srbsko

Tabulka č.5 znázorňuje státy, které nejvíc obchodují se Srbskem z pohledu dovozu komodit. Největším obchodním partnerem je Německo, které činí 13,49 % z celkového importu Republiky Srbsko. Hned za Německem jsou Itálie a sousední stát Maďarsko. Nemaľý podíl dováženého zboží do Srbska přichází z Turecka a Polska a to procentuálně podobným podílem ve výši 4,38 %.

Tabulka 5: Import do Republiky Srbsko v roce 2017 (% , mld. USD)

STÁTY	DOVOZ (%)	DOVOZ (mld USD)
Německo	13,49 %	2,59
Itálie	9,22 %	1,77
Maďarsko	7,71 %	1,48
Turecko	4,38 %	0,84
Polsko	4,38 %	0,84
Ostatní	60,83 %	11,68

Zdroj: vlastní zpracování, The observatory od economic complexity (2017)

Při srovnání tabulek č.4 a č.5 lze odvodit, že co se týče obchodu s Německem, je podíl vývozu a dovozu procentuálně na přibližně stejné úrovni kolem 13%. Do Itálie však Srbsko podstatně více vyváží, nežli dováží. Zajímavostí také je, že produkty z Republiky Srbsko nenachází příliš uplatnění na tureckém trhu, ale naopak, turecké zboží je ve velké míře dováženo do Srbska.

4.5.3 Vývoz komodit

Nejvíce vyvážené komodity jsou především automobily a izolované vodiče, poté pneumatiky, elektrické motory a další. Automobily se v Srbsku vyrábí ve městě Kragujevac, kde dříve působila automobilka Zastava, po válečném konfliktu v oblasti zničenou automobilku koupil italský Fiat, který zde vyrábí model 500X. Právě Itálie tvoří největší podíl ve vývozu automobilů, v roce 2016 tvořila 78 %. Izolované vodiče tvoří druhou největší vyváženou komoditu Srbska. Mezi státy, které toto zboží nejvíce od republiky Srbska odebírají jsou Německo, Slovensko a Česká republika. Každý z nich tvoří zhruba jednu pětinu celkového vývozu izolovaných vodičů. Třetí nejvíce vyváženou komoditou jsou pneumatiky do osobních automobilů pocházející z továrny Tigar na jihu Srbska, kterou koupila francouzská firma Michelin. Pneumatiky nejvíce od Srbska odebírají Francie, Itálie, Velká Británie a Španělsko. Dále Srbsko vyváží elektrické motory, kde Německo tvoří tříčtvrtinový podíl z celého exportu tohoto typu zboží. Na úrodných polích autonomní oblasti Vojvodina na severu Srbska se hojně pěstuje kukuřice. Ta tvoří páté místo z celkového exportu Srbska. Největším odběratelem tohoto zboží je sousední stát Rumunsko.

V tabulce č.6 jsou seřazené výrobky, které se vyváží ze Srbska od nejvíce vyváženého až po ten nejméně vyvážený. Jsou srovnané procentuálně a dle hodnoty vyváženého zboží přepočítané na aktuální kurz mezinárodního amerického dolaru.

Tabulka 6: Podíl vyváženého zboží na celkovém vývozu a hodnota vyváženého zboží v Srbsku v roce 2016 (% , mld. USD)

VYVÁŽENÉ ZBOŽÍ	PODÍL VYVÁŽENÉHO ZBOŽÍ NA CELKOVÉM VÝVOZU (%)	HODNOTA VYVÁŽENÉHO ZBOŽÍ (mld. USD)
Automobily	8,30 %	1 230,00
Izolované vodiče	4,50 %	664,00
Pneumatiky	2,90 %	433,00
Elektrické motory	2,60 %	387,00
Kukuřice	2,50 %	372,00
Zmražené ovoce a ořechy	2,40 %	352,00
Balený tabák	1,90 %	280,00
Automobilové sedadla	1,70 %	249,00
Zpracované železo	1,60 %	244,00
Zpracovaná měď	1,50 %	230,00
Produkty z bavlny	1,50 %	218,00
Balené medikamenty	1,50 %	215,00
Součástky do elektrických motorů	1,30 %	194,00
Automobilové součástky	1,30 %	190,00
Chladicí přístroje	1,30 %	188,00
Celulóza na zpracování papíru	1,20 %	173,00
Ostatní	62,00 %	9 281,00

Zdroj: vlastní zpracování, The observatory od economic complexity (2017)

4.5.4 Dovoz komodit

Dovoz tvoří v Srbsku hlavně automobilový materiál, jelikož je v centrálním Srbsku automobilová továrna. Nejzastoupenějším dováženým zbožím jsou nejrůznější automobilové součástky, sloužící pro kompletaci celého vozidla. Tyto součástky tvoří 4,5 % celkového dovozu a pochází hlavně z Itálie vlastníci společnost Fiat vyrábějící automobily v Srbsku a dále pak součástky pochází z Polska. Druhou nejvíce dováženou surovinou je ropa, kterou Republika Srbsko odebírá ze dvou třetin z Ruské federace, z jedné čtvrtiny pak z blízkovýchodní země, z Iráku. Pro Srbsko jsou třetí nejvíce dováženým zbožím automobily. Nejvíce automobilů se dováží z Německa, tento import tvoří celou jednu čtvrtinu z celkového importu. Na druhém místě dle dovozu aut do Srbska je poté Česká republika, která tvoří jednu pětinu všech dovážených automobilů. Čtvrtým nejvíce dováženým zbožím do Republiky Srbsko jsou balené medikamenty, které pocházejí

převážně z Německa, Francie a Maďarska. Pro Srbsko je pátým nejvíce dováženým zbožím plyn, který pochází z 88 % z Ruské federace. V tabulce č.7 je detailně popsán podíl jednotlivých dovážených komodit.

Tabulka 7: Podíl dováženého zboží na celkovém dovozu a hodnota dováženého zboží v Srbsku v roce 2016 (% , mld. USD)

DOVÁŽENÉ ZBOŽÍ	PODÍL DOVÁŽENÉHO ZBOŽÍ NA CELKOVÉM VÝVOZU (%)	HODNOTA DOVÁŽENÉHO ZBOŽÍ (mld. USD)
Automobilové součástky	4,50 %	871,00
Surová ropa	3,60 %	686,00
Automobily	2,80 %	538,00
Balené medikamenty	2,70 %	519,00
Plyn	2,00 %	383,00
Rafinovaná ropa	1,80 %	353,00
Izolované vodiče	1,10 %	218,00
Vysílací zařízení	1,10 %	213,00
Surové plastové granule	0,75 %	143,00
Limonády	0,67 %	129,00
Elektronická zařízení	0,64 %	123,00
Čistící prostředky	0,62 %	119,00
Měděná ruda	0,60 %	116,00
Nezpracovaný tabák	0,56 %	107,00
Stroje na zpracování plastu	0,55 %	105,00
Telefonická zařízení	0,51 %	97,10
Ostatní	75,50 %	14 480,00

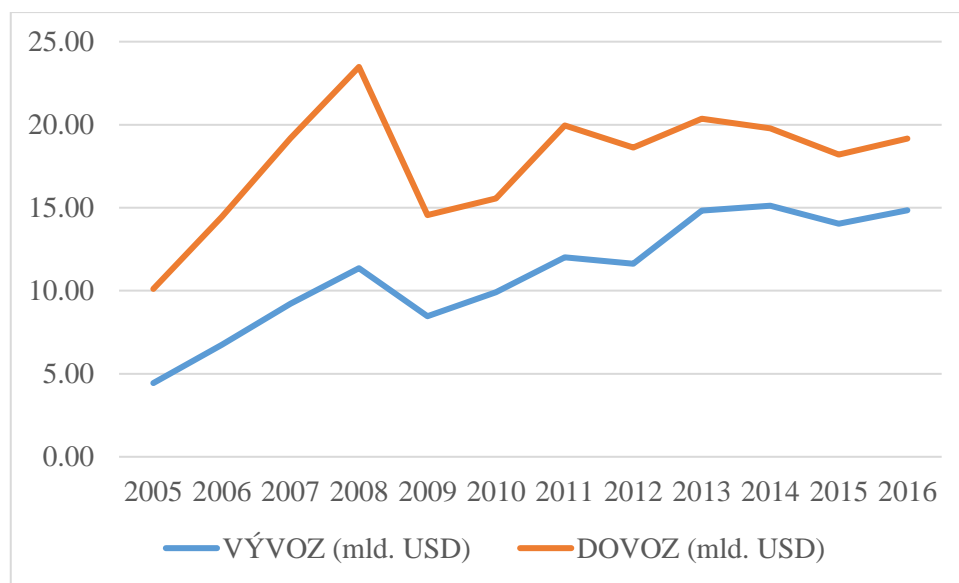
Zdroj: vlastní zpracování, The observatory od economic complexity (2017)

Dle rozboru mezinárodního obchodu Republiky Srbsko je zřejmé, že tato země obchoduje nejvíce s evropskými zeměmi. Země Evropské unie a ostatní evropské státy jsou pro Srbsko největšími obchodními partnery jak z pohledu dovozu, tak i vývozu. Asijské státy mají jen malý podíl v zahraničním obchodu se Srbskem a zámořské státy jako jsou Spojené státy Americké, nemají podíl téměř žádný.

4.5.5 Saldo obchodní bilance

Z grafu č.17 vycházejícího z tabulky č.24 je evidentní, že je Srbsko převážně importující země. V době světové finanční krize byl dovoz v zemi dokonce více než dvakrát větší, než vývoz. S následujícími roky až do roku 2016 se však tento obrovský nepoměr zmenšoval, stále je však negativní saldo obchodní bilance. V následující tabulce bude vypočítané saldo obchodní bilance, které vyčíslí přesný rozdíl mezi vývozem a dovozem během delšího časového období v Republice Srbsko.

Graf 17: Vývoz a dovoz v Srbsku v letech 2005-2016 (mld. USD)

Zdroj: vlastní zpracování, The observatory od economic complexity (2017)

Z tabulky č.8 vyplývá, že při srovnání mezi lety 2005 a 2016 měla Republika Srbsko vždy záporné saldo obchodní bilance, což znamená, že převyšuje dovoz nad vývozem. Je zřejmé, že nejvyšší rozdíl mezi importem a exportem byl dosažen v roce 2008 v době světové finanční krize, kde se saldo dostává k číslu -12,12 mld. USD. V posledních letech je situace poněkud lepší. Záporná čísla jsou svedená na minimum, což je příznivá situace pro zemi.

Tabulka 8: Saldo obchodní bilance v Srbsku v letech 2005-2016 (mld. USD)

ROKY	VÝVOZ (mld. USD)	DOVOZ (mld. USD)	SALDO OBCHODNÍ BILANCE (mld. USD)
2005	4,44	10,11	-5,67
2006	6,75	14,46	-7,71
2007	9,22	19,19	-9,97
2008	11,36	23,48	-12,12
2009	8,47	14,56	-6,09
2010	9,92	15,55	-5,63
2011	12,02	19,95	-7,93
2012	11,62	18,63	-7,01
2013	14,82	20,36	-5,54
2014	15,12	19,78	-4,66
2015	14,03	18,20	-4,17
2016	14,85	19,17	-4,32

Zdroj: vlastní zpracování, The observatory od economic complexity (2017)

4.6 Míra nezaměstnanosti a její porovnání s EU

V porovnání nezaměstnanosti mezi lety 2005 a 2016 v Republice Srbsko jsou zřejmé oscilace. V roce 2005 a 2006 byla meziroční míra nezaměstnanosti na velmi vysoké úrovni skoro 21 % což mělo neblahý dopad na hospodářský růst země. Následující rok se však podařilo Srbsku zmenšovat toto číslo pod hranici 20 %. Tento trend bohužel netrval dlouho a tak s příchodem světové ekonomické krize začala nezaměstnanost opět prudce stoupat až do roku 2013. Roku 2011 začal fungovat Národní akční plán pro zaměstnávání vedený ministerstvem financí, který úspěšně zmenšuje míru nezaměstnanosti, ale až od roku 2013. V roce 2016 dosáhla míra nezaměstnanosti 16,53 %, což je bezpochyby lepší číslo, ale pro správnou funkčnost ekonomiky státu je to stále velmi negativní. Tabulka č.9 popisuje meziroční míry nezaměstnanosti a jejich rozdíl v procentních bodech.

Tabulka 9: Meziroční míra nezaměstnanosti v Srbsku v letech 2005-2016 (%)

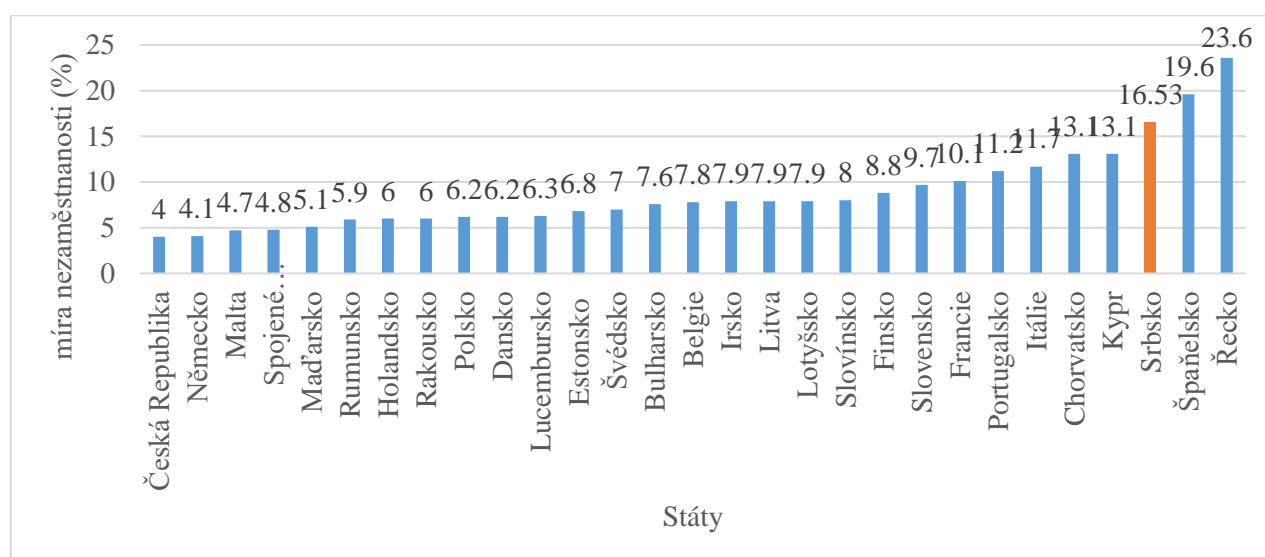
SRBSKO	MEZIROČNÍ MÍRA NEZAMĚŠTNANOSTI (%)	MEZIROČNÍ ROZDÍLY V PROCENTNÍCH BODECH
2005	20,8	
2006	20,9	0,1
2007	18,06	-2,84
2008	13,63	-4,43
2009	16,1	2,47
2010	19,2	3,1
2011	23	3,8
2012	23,9	0,9
2013	22,12	-1,78
2014	18,87	-3,25
2015	17,66	-1,21
2016	16,53	-1,13

Zdroj: vlastní zpracování, RZS (2017)

Databáze Evropské unie Eurostat poskytuje různé ekonomické informace a statistiky včetně míry nezaměstnanosti v jednotlivých státech Unie. Dle grafu č.18 zpracovaného dle tabulky č.25 na základě databáze Eurostat z roku 2016 je zřejmé, že Česká republika má nejnižší nezaměstnanost s 4,1 %. Republika Srbsko má v oblasti problematiky

s nezaměstnaností podstatně větší problém než Česká Republika, má téměř čtyřikrát větší nezaměstnanost v roce 2016. Ovšem při komparaci ostatních zemí Evropské unie je vidět, že zde jsou dva státy, které do EU vstoupily již v roce 1985, mají tedy k dispozici patřičné dotace, které mají napomáhat plnit nejrůznější politiky státu, přesto však mají podstatně větší procentuální nezaměstnanost než Republika Srbsko. Jedná se o Španělsko s 19,6 % a Řecko s 23,6 %. Tyto dvě země se potýkají s touto problematikou a ostatními ekonomickými problémy již delší dobu.

Graf 18: Míra nezaměstnanosti v Srbsku a státech EU v roce 2016 (%)

Zdroj: vlastní zpracování, Eurostat (2017)

V tabulce č.10 je zřejmá více než čtyřikrát větší nezaměstnanost v Republice Srbsko oproti České republice, která je mimochodem lídrem v oblasti zaměstnanosti v celé Evropské unii. Rozdíl činí 12,53 procentních bodů oproti České republice. Srbsko nedosahuje ani na průměr Evropské unie, který je skoro dvakrát menší, než procentuální nezaměstnanost v Republice Srbsko, přesněji o 7,92 procentních bodů. Strategie Evropa 2020 vydaná Evropskou unií obsahuje směrnice, které určují cíle v oblasti politiky zaměstnanosti a Srbsko jako kandidátská země je povinna je také respektovat a snažit se je implementovat. Hlavními cíli směrnic v oblasti zaměstnanosti je dosažení 75 % zaměstnanosti lidí ve věku mezi 20 a 64 let a také zlepšení úrovně vzdělání, zejména snížit procentuální počet studentů, kteří předčasně ukončí studium.

Tabulka 10: Rozdíl v meziroční míře nezaměstnanosti v Srbsku, ČR a průměru EU (%)

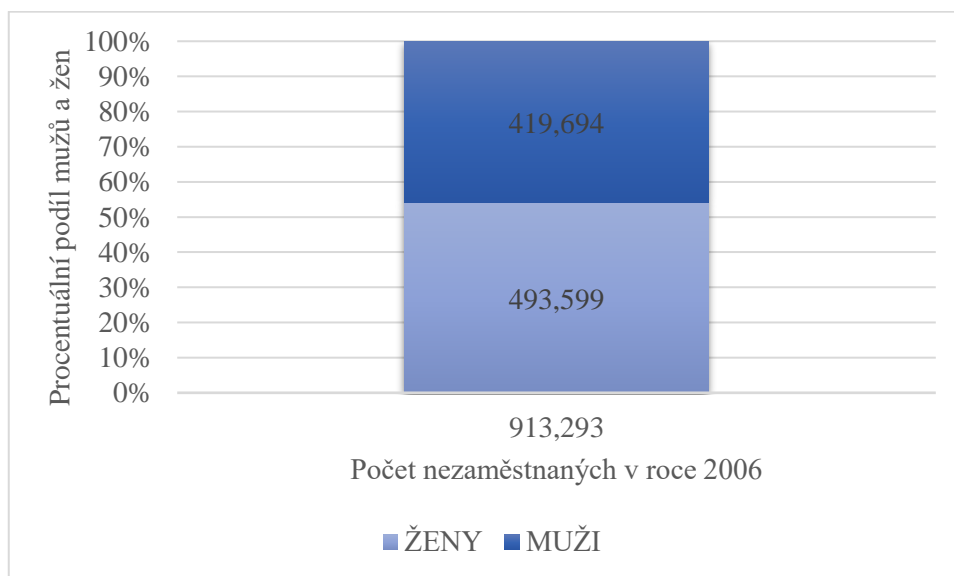
STÁTY	MEZIROČNÍ MÍRA NEZAMĚSTNANOSTI (%)	ROZDÍLY V PROCENTNÍCH BODECH
Srbsko	16,53	
Česká Republika	4	12,53
Průměr EU	8,61	7,92

Zdroj: vlastní zpracování, Eurostat (2017)

4.6.1 Podíl mužů a žen na celkové nezaměstnanosti v Srbsku

V oblasti nezaměstnanosti se v republice Srbsko vždy objevuje rozdíl v podílu nezaměstnaných ve prospěch mužů. Následující grafy č.19 a č.20 vycházející z tabulky č.26 porovnají podíly nezaměstnaných z hlediska pohlaví v letech 2016 a 2017. V roce 2016 bylo evidováno 913 293 nezaměstnaných ekonomicky aktivních lidí, z toho 419 694 mužů a 493 599 žen. Při přepočtu na procenta lze zjistit, že bylo skoro o 10 procentních bodů více nezaměstnaných žen než mužů. Z celkového počtu nezaměstnaných v roce 2016 je 54,05 % žen a 45,95 % mužů.

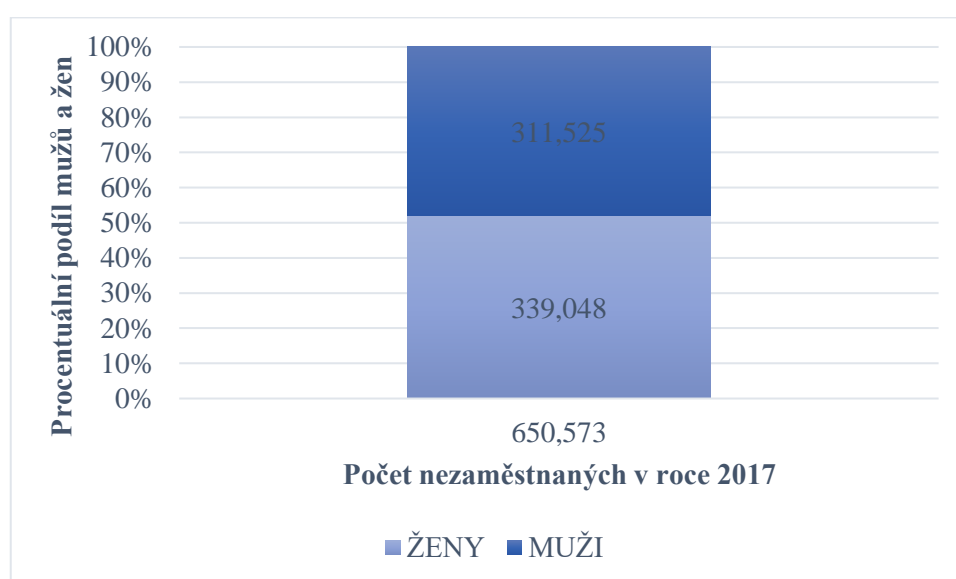
Graf 19: Podíl mužů a žen na celkovém nezaměstnaném obyvatelstvu v Srbsku v roce 2006

Zdroj: vlastní zpracování, RZS (2017)

V roce 2017 se počet nezaměstnaných značně snížil. Bylo evidováno 650 573 nezaměstnaných ekonomicky aktivních obyvatel. Podíl nezaměstnaných žen činil v roce 52,12 %, přesněji 339 048. Nezaměstnaní muži tvořili 47,88 %, tedy 311 525. Při analýze podílu nezaměstnaných žen a mužů je zřejmé, že se s počtem nezaměstnaných zmenšil i rozdíl mezi nezaměstnanými ženami a muži, který činil v porovnání s minulým rokem jen 4,24 procentních bodů.

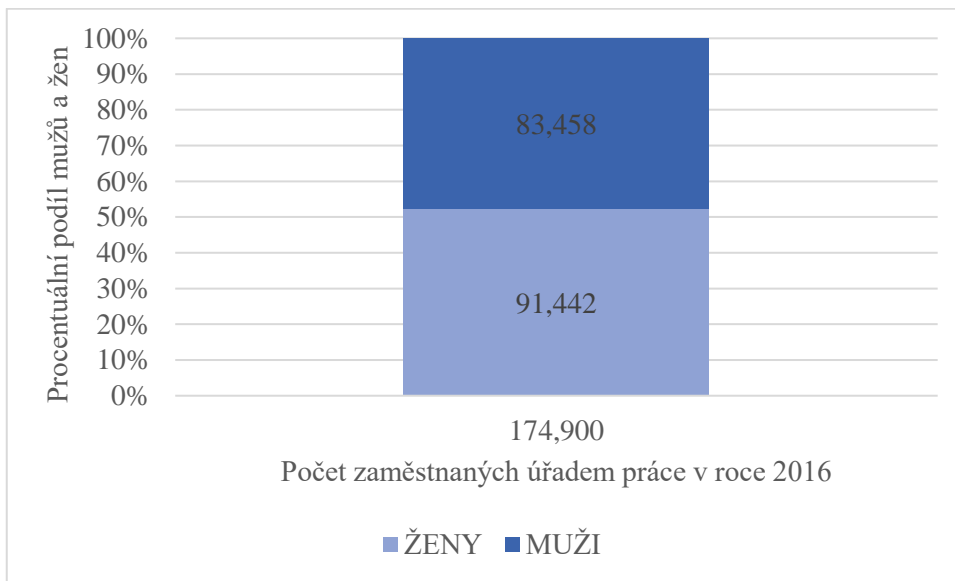
Graf 20: Podíl mužů a žen na celkovém nezaměstnaném obyvatelstvu v Srbsku v roce 2017

Zdroj: vlastní zpracování, RZS (2017)

Při porovnání let 2016 a 2017 z hlediska zaměstnaných lidí úřadem práce je zřejmé, že došlo i k nárůstu efektivity zaměstnávání úřadem práce. Graf č.21 vycházející z tabulky č.27 s informacemi z roku 2016 informuje o tom, že úřad práce Republiky Srbsko zaměstnal 174 900 nezaměstnaných, z toho 83 458 mužů a 91 442 žen, tedy 51,45 % žen a 48,55 % mužů. Úřad práce zaměstnal více nezaměstnaných žen a tím tak ovlivnil zmenšení rozdílu mezi pohlavím pro rok 2017.

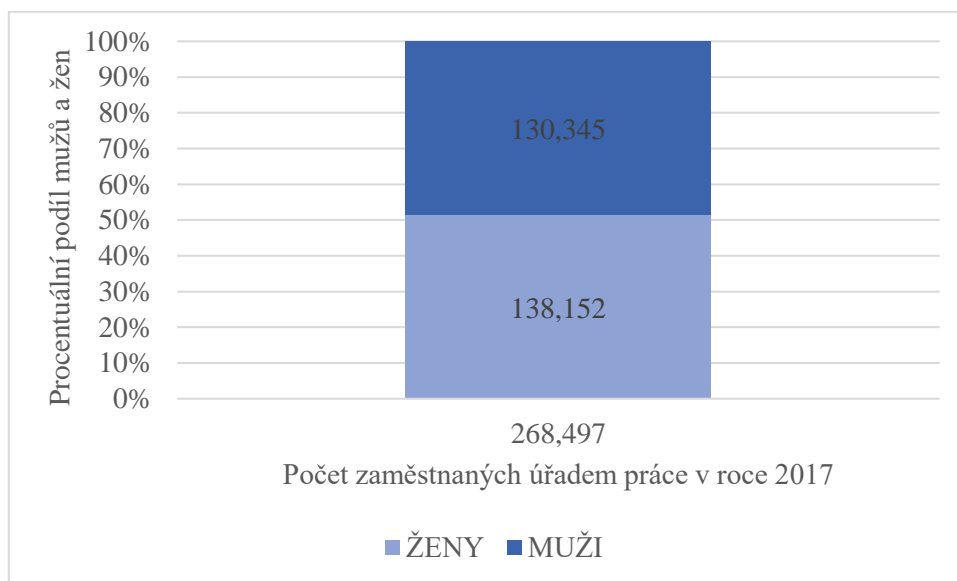
Graf 21: Podíl mužů a žen na počtu zaměstnaných úřadem práce v Srbsku v roce 2016

Zdroj: vlastní zpracování, RZS (2017)

V následujícím grafu č.22 vycházejícího z tabulky č.27 je patrné, že úřad práce zaměstnal v roce 2017 o 93 597 nezaměstnaných více než v roce předešlém, což mělo příznivý dopad na meziroční míru nezaměstnanosti v zemi. I nadále přetrvávala skutečnost, kdy úřad práce zaměstnal více nezaměstnaných žen než mužů. V roce 2017 našlo 138 152 nezaměstnaných žen zaměstnání skrze úřad práce, tedy 51,45 %. Nezaměstnaných mužů bylo ve stejném roce zaměstnáno skrze úřad práce 130 345, přesněji 48,55 %.

Graf 22: Podíl mužů a žen na počtu zaměstnaných úřadem práce v Srbsku v roce 2017

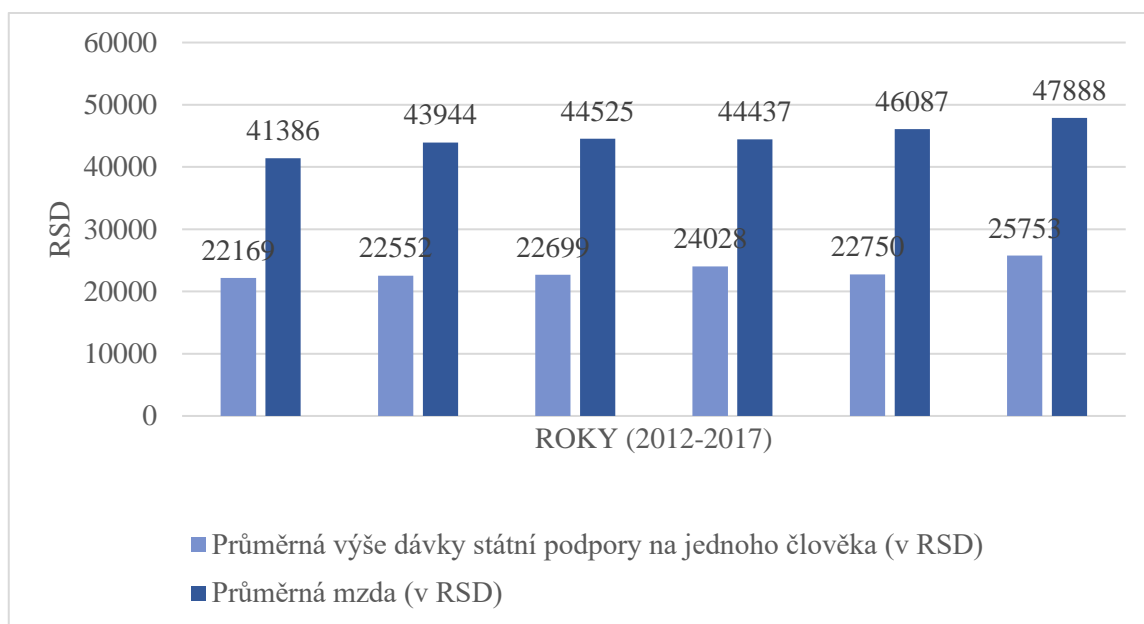

Zdroj: vlastní zpracování, RZS (2017)

4.6.2 Státní podpora nezaměstnaným

V Republice Srbsko jsou každý rok vypláceny miliardy srbských dinárů v podobě dávek státní podpory nezaměstnaným. V roce 2012 bylo vyplaceno více než 1500 miliard dinárů těchto dávek, vzhledem k tomu, že se snížila nezaměstnanost do roku 2017, bylo v roce 2017 vyplaceno jen 968 miliard RSD. Následující graf č.24 zpracovaný na základě tabulky č.28 porovnává hodnoty průměrné výše dávky státní podpory v nezaměstnanosti s průměrnou mzdou mezi lety 2012 a 2017. Z grafu je patrné, že výše dávky na podporu nezaměstnaným byla vždy více než 50 % průměrné mzdy v Srbsku. V roce 2016 však byla výše dávky na podporu nezaměstnaným menší než polovina průměrné mzdy.

Graf 23: Průměrná výše dávky státní podpory na obyvatele a průměrná mzda na obyvatele (RSD)

Zdroj: vlastní zpracování, RZS (2017)

5 ZHODNOCENÍ A DISKUZE

Ekonomická situace v Republice Srbsko byla v roce 2017 bezpochyby v lepší situaci, než v letech minulých. Některé aspekty se výrazně zlepšily, některé naopak mírně zhoršily, avšak celkově lze makroekonomický vývoj zhodnotit kladně. Republika Srbska sice má v posledních letech kladný hospodářský růst, avšak vzhledem k úrovni síle ekonomiky je zapotřebí, aby růst hrubého domácího produktu byl větší než jen pár procent. Národní banka Republiky Srbsko se daří v posledních letech víceméně úspěšně cílovat inflaci, protože před deseti lety byla inflační hladina ve dvouciferných číslech, nyní se úspěšně daří jí udržovat na úrovni několika procent. Politika nezaměstnanosti úspěšně snižuje počet nezaměstnaných v zemi, přesto je úroveň nezaměstnanosti velká v porovnání s průměrem Evropské unie. V porovnání nezaměstnanosti mezi lety 2005 a 2016 v Republice Srbsko jsou zřejmé oscilace. Šest let po válečném konfliktu v Kosovu přetrvávala stále ještě vysoká nezaměstnanost v podobě 20,85 %, dá se však říci, že měla tendenci klesat rychlým tempem až k roku 2008, do začátku světové finanční krize. Od roku 2008 začala míra nezaměstnanosti opět stoupat. V roce 2011 začal fungovat Národní akční plán pro zaměstnávání vedený ministerstvem financí, který úspěšně zmenšuje míru nezaměstnanosti až roku 2016, kdy je naposledy vedena statistika Národním statistickým úřadem Srbska. Republika Srbsko se musí snažit hlavně zastavit odlivu mozků a mladých lidí ze země, aby si udržela mladou a aktivní populaci, která je jedním z hlavních hnacích ústrojí ekonomiky. Je zapotřebí, aby se země více decentralizovala a aby se zmenšily obrovské rozdíly v kupní síle v jednotlivých regionech, jelikož hlavní město Bělehrad a druhé největší město Novi Sad mají neporovnatelně větší kupní sílu oproti městům na jihu země, což zapříčiňuje migraci obyvatelstva a další zaostávání již zaostalých krajů. Je zapotřebí se v budoucnu zbavit negativní saldo obchodní bilance a najít nové destinace pro vývoz a snížit tak závislost na Itálii a Německu kam směřuje velká část vývozu zboží. Srbsku se úspěšně daří realizovat státní rozpočet pro jednotlivé roky, v roce 2017 byl státní rozpočet v mírném přebytku, v minulých letech v mírném deficitu. Před deseti lety však byl deficit příliš velký, tento trend se však podařilo zastavit a deficit již není tak drastický. Je zapotřebí přilákat další zahraniční investory, kteří by otevřely nové továrny a pracovní místa, zejména je udržet i po deseti letech jejich fungování, kdy jim skončí daňové prázdniny. Kladným aspektem v posledních dvou letech, v roce 2016 a 2017 je bezpochyby stabilní kurz srbského dináru, jelikož se podařilo po deseti letech zastavit jeho neustálý propad vůči euru a americkému dolaru.

6 ZÁVĚR

Obnova srbské ekonomiky probíhala začátkem nového tisíciletí velmi pomalu a obtížně, jelikož se musela vyrovnávat se silným oslabením průmyslu a hospodářství z důvodu válek v devadesátých letech a mezinárodních sankcí. Jednotlivé vlády a ekonomické cíle se často měnily kvůli neustálému měnění vládního složení v parlamentu. Jednotlivé vlády většinou měly i jiné cíle a nepokračovaly již v částečně zaběhlých ekonomických reformách. Nyní je u moci Srbská pokroková strana již od roku 2012 a mají tudíž dostatek času k implementování jednotlivých reforem. Národní bance Srbska se v posledních letech daří úspěšně cílovat a udržovat inflaci, což je vzhledem k letům před rokem 2012 bezpochyby dobrá zpráva pro ekonomiku Srbska. Aby mohla Republika Srbsko v budoucnu prosperovat je nutné efektivně provádět politiku zaměstnanosti a bojovat tak se silnou nezaměstnaností, která zapříčiňuje pomalý hospodářský růst, zejména emigrace ekonomicky aktivních lidí na Západ. Je zapotřebí využít teritoriálního postavení země k přilákání nových zahraničních investorů, kteří by měli kladný vliv na zaměstnanost a udržely by mladou populaci v zemi. S tím je spojený i problém integrace do Evropské unie, pokud by se Srbsko stalo členem EU, zajisté by tak zanikly početné překážky spojené s obchodem v rámci Evropské unie, zvýšil by se tak počet operujících zahraničních investorů a mělo by to blahý dopad na hospodářský růst země. V porovnání se sousedními státy jako je Rumunsko a Bulharsko, které vstoupily do Evropské unie v roce 2007 je zřejmé, že z hlediska průměru EU pro ekonomicky podprůměrné ekonomiky je vstup do EU velkým přínosem díky štědrým dotacím pro rozvoj země. Je však zapotřebí implementovat ještě spoustu reforem v oblasti ekonomiky a práv a dokončit nemalý počet přístupových kapitol. Kladné bezpochyby je to, že Republika Srbsko je již kandidátskou zemí a řadu těchto kapitol úspěšně dokončila. Největší překážkou ke vstupu do Evropské unie je stále nevyřešený problém s autonomní oblastí Kosovo a Metochie na jihu země.

7 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Knižní publikace:

ANDJELKOVIĆ, Mileva. *Javne finansije i finansijsko pravo*. 2012. ISBN 978-86-7148-155-7.

ANTONIĆ, Slobodan. *Elita, građanstvo i slaba država: Srbija posle 2000*. 2. izd. Beograd: Službeni glasnik, 2009. ISBN 978-865-1901-013.

ARSIĆ, Milojko a Dejan ŠOŠKIĆ. *Ekonomska politika Srbije u 2017*. Ekonomski fakultet u Beogradu. Bělehrad: ČUGURA Print, 2017. ISBN 978-86-403-1520-3.

FIORAMONTI, Lorenzo. *Gross domestic problem: the politics behind the world's most powerful number*. New York: Zed Books, c2013. ISBN 978-178-0322-735.

FRED SINGLETON AND BERNARD CARTER. *The economy of Yugoslavia*. London [etc.]: Croom Helm, 1982. ISBN 978-031-2236-847.

GNJATOVIĆ, Dragana. *Politička ekonomija i ekonomski sistem Jugoslavije*. 2. izd. Beograd: Policijska akademija, 2000. ISBN 86-702-0063-5.

JUREČKA, Václav. *Makroekonomie*. Praha: Grada, 2010. Expert (Grada). ISBN 978-80-2473258-9.

KOŽETINAC, Gradimir a Aleksandar ŽIVKOVIĆ. *Seller Image Monetarna ekonomija: Teorijsko-metodoloske osnove efikasne monetarne politike*. Bělehrad: Ekonomski fakultet Univerziteta u Beogradu, 2017. ISBN 9788640314084.

Ljutić Branko. *FINANSIJSKO RAČUNOVODSTVO*. 2016. ISBN 9788687619562.

MADŽAR, Ljubomir a Mladjen KOVAČEVIĆ. *Političke institucije, politički akteri i ekonomske performanse: slučaj Srbije*. 2013. ISBN 9788683237.

MISHKIN, Frederic S. *The economics of money, banking, and financial markets*. 9th ed. (and the 2nd ed. of the business ed.). Boston: Addison-Wesley, 2010. ISBN 978-032-1599-889.

PARKIN, POWELL a MATTHEWS. *Economics*. 7th ed. Harlow: Pearson Education, 2008. ISBN 14-058-9326-5.

VUKMIROVIĆ, Dragan. *Two centuries of Serbian development: Statistical review*. 2008. Bělehrad: STATISTICAL OFFICE OF THE REPUBLIC OF SERBIA. ISBN 978-86-84433-80-2.

Internetové zdroje:

BUNGIN, Sanja. *DESET GODINA CILJANJA INFLACIJE U SRBIJI 2017*. Dostupné z: <http://www.ubs-asb.com/Portals/0/Casopis/2017/2/UBS-Bankarstvo-2-2017-Bungin.pdf> Narodna Banka Srbije [online]. [cit. 2017-07-14]. Dostupné z: nbs.rs

Businessinfo.cz: Daňový systém Republiky Srbsko 2018. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/srbsko-zakladni-charakteristika-teritoria-18537.html#sec7>

Businessinfo: Zahraniční dluh Srbska dle věřitele v období 2011-2016 (mil. EUR) [online]. [cit. 2018-03-04]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/srbsko-zakladni-charakteristika-teritoria-18537.html#sec5>

DAŠIĆ, Daniel. *ZAŠTO DECENTRALIZACIJA I ZAŠTO ODMAH? DA BI POSTOJALA I SRBIJA VAN BEOGRADA* 2017. Dostupné z: <http://www.biramkogabiram.rs/2017/08/08/decentralizacija-na-srpski-nacin-ili-zastokazes-srbija-a-mislis-beograd/>

European Commission: Europe 2020 strategy. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-and-fiscal-policy->

coordination/eu-economic-governance-monitoring-prevention-correction/european-semester/framework/europe-2020-strategy_en

Eurostat. Dostupné z <http://ec.europa.eu/eurostat>

IVANOVIĆ, Olja, Simonida VUČENOV a Andrea ANDREJEVIĆ. *DUGOROČNE POLITIKE ZAPOŠLJAVANJA U EU I SRBIJI*. Dostupné z:

http://ebooks.ien.bg.ac.rs/137/1/omi_2011_01.pdf

Michelin otvorio novu fabriku guma u Pirotu. *Biznis&Finansije*. 2014. Dostupné z:

<http://bif.rs/2014/10/michelin-otvorio-novu-fabriku-guma-u-pirotu/>

Ministarstvo finansija: *Državni budžet 2017*. Dostupné z:

<http://www.mfin.gov.rs/UserFiles/File/tabele/2018%20januar/Saopstenje%20decembar%202017.pdf>

Ministarstvo finansija Republike Srbije. Dostupné z <https://mfin.gov.rs>

Ministarstvo finansija Republike Srbije: Javni dug Srbije 2018. Dostupné z:

<http://www.javnidug.gov.rs/lat/default.asp?P=46>

Republički statistički zavod. Dostupné z <https://stat.gov.rs>

Srbija Danas: INVESTICIONI BUM: Ovo su fabrike otvorene u ovoj godini. Dostupné z:

<https://www.srbijadanas.com/clanak/investicioni-bum-ovo-su-fabrike-otvorene-u-ovoj-godini-28-12-2014>

The Observatory of Economic Complexity. Atlas.media.mit.edu 2018. Dostupné z:

<http://atlas.media.mit.edu/en/profile/country/srb/>

USAID: POLITIKE ZA POVEĆANJE ZAPOSLENOSTI I KONKURENTNOST RADNE

SNAGE. Dostupné z: http://www.bep.rs/baza_znanja/documents/labor-policy/Rezime%20srp.pdf

Vlada Republike Srbije: *Fiskalna politika 2017,2018,2019*. Dostupné z:

mfin.gov.rs

<http://www.mfin.gov.rs/UserFiles/File/strategije/2018/Fiskalna%20strategija%202018.pdf>

World bank group. Dostupné z <https://worldbankgroup.org/en/publication>

ZAKON O NARODNOJ BANCI SRBIJE. Sl. glasnik RS" br. 72/2003. Dostupné z:

http://rpks.com/images/stories/bankarstvo/Zakon_o_Narodnoj_banci_Srbije.pdf

8 PŘÍLOHY

Obrázek 1: Přehled bankovek a mincí vydávaných centrální bankou Srbska

Преглед новчаница у оптицају

Преглед кованог новца у оптицају

- Ковани новац номиналне вредности 1 динар
- Ковани новац номиналне вредности 2 динара
- Ковани новац номиналне вредности 5 динара
- Ковани новац номиналне вредности 10 динара
- Ковани новац номиналне вредности 20 динара

Zdroj: NBS (2017)

Tabulka 11: Zahraniční dluh Republiky Srbsko dle věřitele (mil. EUR)

STŘEDNĚDOBÝ A DLOUHODOBÝ DLUH	25 873
Mezinárodní finanční instituce	6 694
IMF (Mezinárodní měnový fond)	494
IBRD (Mezinárodní banka pro obnovu a rozvoj)	1 844
IDA (Mezinárodní asociace pro rozvoj)	412
EUROFIMA	48
IFC (Mezinárodní finanční korporace)	256
EIB (Evropská investiční banka)	2 338
EU (Evropská unie)	125
EUROFOND-CEB	108
EBRD (Evropská banka pro obnovu a rozvoj)	1 067
Vlády	4 927
Pařížský klub	1 319
Londýnský klub	185
Ostatní	17 674
KRÁTKODOBÝ DLUH	690
CELKOVÝ DLUH	26 563

Zdroj: vlastní zpracování, BusinessInfo.cz (2017)

Tabulka 12: Příjmy, výdaje a deficit/přebytek v Republice Srbsko mezi lety 2011-2016 (mld. RSD)

	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Příjmy	1 362	1 472	1 538	1 620	1 694	1 842
Výdaje	1 526	1 717	1 750	1 878	1 843	1 899
Deficit/přebytek	-163	-245	-212	-258	-149	-57

Zdroj: vlastní zpracování, NBS (2017)

Tabulka 13: Saldo státního rozpočtu v Republice Srbsko (% HDP)

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Saldo státního rozpočtu (% HDP)	-4,8	-6,8	-5,5	-6,7	-3,8	-0,2	1,2

Zdroj: vlastní zpracování, NBS (2017)

Tabulka 14: Celkový veřejný dluh a meziroční změna zadlužení v Srbsku (mil. EUR)

ROKY	CELKOVÝ VEŘEJNÝ DLUH (v mil. EUR)	MEZIROČNÍ ZMĚNA ZADLUŽENÍ (v mil. EUR)
2005	10 282,7	
2006	9 352,0	-930,63
2007	8 875,3	-476,70
2008	8 781,4	-93,96
2009	9 851,2	1069,80
2010	12 156,9	2305,76
2011	14 788,8	2631,82
2012	17 717,0	2928,27
2013	20 141,3	2424,27
2014	22 761,6	2620,25
2015	24 818,6	2057,05
2016	24 820,2	1,64
2017	23 209,6	-1610,62

Zdroj: vlastní zpracování, NBS (2017)

Tabulka 15: Přímé závazky Republiky Srbsko v letech 2005-2017 (mil. EUR)

PŘÍMÉ ZÁVAZKY (v mil. EUR)	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Vnitřní dluh	4 255,5	3 837,0	3 413,3	3 161,6	4 050,2	4 571,8	5 440,6
Vnější dluh	5 364,1	4 745,5	4 615,8	4 691,2	4 408,6	5 872,7	7 238,6
CELKEM	9 619,6	8 582,6	8 029,1	7 852,7	8 458,8	10 444,5	12 679,2
PŘÍMÉ ZÁVAZKY (v mil. EUR)	2012	2013	2014	2015	2016	2017	
Vnitřní dluh	6 495,6	7 054,6	8 225,2	9 051,0	8 767,7	9 089,1	
Vnější dluh	8 621,0	10 244,9	11 991,5	13 370,5	13 908,2	12 357,6	
CELKEM	15 116,7	17 299,5	20 216,7	22 421,4	22 675,9	21 446,7	

Zdroj: vlastní zpracování, Ministarstvo finansija Republike Srbije Uprava za javni dug (2017)

Tabulka 16: Nepřímé závazky Republiky Srbsko v letech 2005-2017 (mil. EUR)

NEPŘÍMÉ ZÁVAZKY (v mil. EUR)	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Vnitřní dluh	0,0	0,0	0,0	0,0	135,0	340,0	535,8
Vnější dluh	663,1	769,5	846,2	928,7	1 257,4	1 372,5	1 573,8
CELKEM	663,1	769,5	846,2	928,7	1 392,4	1 712,5	2 109,6
NEPŘÍMÉ ZÁVAZKY (v mil. EUR)	2012	2013	2014	2015	2016	2017	
Vnitřní dluh	722,6	857,1	687,3	607,6	381,7	209,3	
Vnější dluh	1 877,8	1 984,7	1 857,6	1 789,6	1 762,7	1 553,6	
CELKEM	2 600,4	2 841,8	2 544,9	2 397,2	2 144,3	1 762,9	

Zdroj: vlastní zpracování, Ministerstvo finansija Republike Srbije Uprava za javni dug (2017)

Tabulka 17: Podíl veřejného dluhu na HDP (%)

ROKY	PODÍL VEŘEJNÉHO DLUHU NA HDP (%)	HDP (%)
2005	50,20	100,00
2006	35,9	100,00
2007	29,9	100,00
2008	28,3	100,00
2009	32,8	100,00
2010	41,8	100,00
2011	45,4	100,00
2012	56,2	100,00
2013	59,6	100,00
2014	70,4	100,00
2015	74,7	100,00
2016	71,9	100,00
2017	61,50	100,00

Zdroj: vlastní zpracování, NBS (2017)

Tabulka 18: Hodnoty průměrného a minimálního spotřebního koše v porovnání s průměrnou mzdou v Srbsku mezi lety 2008-2017 (RSD)

ROKY	PRŮMĚRNÁ MZDA v RSD	HODNOTA PRŮMĚRNÉHO SPOTŘEBNÍHO KOŠE v RSD	HODNOTA MINIMÁLNÍHO SPOTŘEBNÍHO KOŠE v RSD
2008	32757	43904,54	23321,78
2009	31758	47444,98	25066,96
2010	34159	50138,86	24291,94
2011	38017	55568,13	27193,71
2012	41386	59593,67	31599,02
2013	43944	64895,88	35109,64
2014	44525	66013,29	34302,01
2015	44437	66903,21	34825,04
2016	46087	67436,75	35093,95
2017	47888	69522,73	36090,21

Zdroj: vlastní zpracování, RZS (2017)

Tabulka 19: Hodnoty průměrného a minimálního spotřebního koše v porovnání s průměrnou mzdou ve městech dle vybraných regionu v Srbsku v roce 2017 (RSD)

MĚSTA	PRŮMĚRNÁ MZDA v RSD	HODNOTA PRŮMĚRNÉHO SPOTŘEBNÍHO KOŠE v RSD	HODNOTA MINIMÁLNÍHO SPOTŘEBNÍHO KOŠE v RSD
Novi Sad	68716	77842,92	38384,78
Bělehrad	68207	73630,56	42614,14
Kragujevac	49293	64497,97	33976,62
Leskovac	37708	60899,53	31623,00

Zdroj: vlastní zpracování, RZS (2017)

Tabulka 20: Podíl složek na průměrnému spotřebnímu koši v Srbsku v roce 2017 (%)

SLOŽKY	HODNOTA	PODÍL SLOŽEK NA PRŮMĚRNÉMU SPOTŘEBNÍMU KOŠI (%)
Potraviny a nealkoholické nápoje	26593,68	38
Alkoholické nápoje a tabákové výrobky	5884,29	8,40
Oděvy a obuv	3162,98	4,52
Nájem, voda, elektřina, plyn a ostatní paliva	14130,12	20
Nábytek a vybavení domácnosti	3037,35	4,3
Zdravotnictví	2501,04	3,6
Doprava	5539,46	7,9
Telekomunikační náklady	1886,89	2,7
Rekreace a kultura	3581,87	5,1
Vzdělání	473,75	0,7
Restaurace a hotely	816,92	1,1
Ostatní služby	2288,69	3,3
Celková hodnota spotřebního koše	69897,04	100

Zdroj: vlastní zpracování, RZS (2017)

Tabulka 21: Index spotřebitelských cen v Srbsku v letech 2005-2016

ROKY	INDEX SPOTŘEBITELSKÝCH CEN
2005	65,22
2006	72,86
2007	77,52
2008	87,14
2009	94,21
2010	100,00
2011	111,14
2012	119,28
2013	128,46
2014	131,14
2015	132,96
2016	134,46

Zdroj: vlastní zpracování, NBS (2017)

Tabulka 22: Kurz RSD vůči EUR a USD v Srbsku v letech 2008/1-2018/1

ROKY	EUR/RSD	USD/RSD
2008	86,64	55,04
2009	94,53	64,39
2010	95,70	66,64
2011	104,26	79,04
2012	104,69	80,93
2013	112,58	86,15
2014	114,89	84,39
2015	119,78	100,33
2016	122,07	113,27
2017	123,37	117,89
2018	118,30	99,42

Zdroj: vlastní zpracování, NBS (2017)

Tabulka 23: HDP na obyvatele v paritě kupní síly Srbska a sousedních států v letech 2005-2016 (mezinárodní USD)

	STÁTY					
	Srbsko	Černá Hora	Bosna a Hercegovina	Chorvatsko	Bulharsko	Rumunsko
2005	8707,01	8313,66	6453,16	14859,29	10275,05	9723,53
2006	9615,71	10354,47	7384,14	16934,75	11377,86	11694,26
2007	10472,11	12402,42	8159,89	18770,87	12897,95	13442,61
2008	11921,83	13737,72	9001,15	20247,00	14395,70	16302,03
2009	11841,78	12981,81	9007,30	19470,59	14132,99	16013,18
2010	12098,75	13667,37	9317,07	19205,44	14962,98	17180,51
2011	12967,83	14472,39	9893,38	20704,31	15676,05	18094,96
2012	13107,97	13836,86	10170,42	21133,00	16208,24	18983,33
2013	13772,50	14883,58	10821,21	21681,09	16646,72	19877,45
2014	13806,01	15410,04	11211,46	21980,93	17406,07	20796,96
2015	14111,94	16183,08	11687,07	22488,75	18248,83	22070,53
2016	14511,79	16853,83	12074,75	23596,24	19199,07	23626,37
Průměr	12244,60	13591,44	9598,42	20089,36	15118,96	17317,14

Zdroj: vlastní zpracování, Ministerstvo finansija Republike Srbije Uprava za javni dug (2017)

Tabulka 24: Saldo obchodní bilance v Republice Srbsko v letech 2005-2016 (mld. USD)

ROKY	VÝVOZ (mld. USD)	DOVOZ (mld. USD)	SALDO OBCHODNÍ BILANCE
2005	4,44	10,11	-5,67
2006	6,75	14,46	-7,71
2007	9,22	19,19	-9,97
2008	11,36	23,48	-12,12
2009	8,47	14,56	-6,09
2010	9,92	15,55	-5,63
2011	12,02	19,95	-7,93
2012	11,62	18,63	-7,01
2013	14,82	20,36	-5,54
2014	15,12	19,78	-4,66
2015	14,03	18,20	-4,17
2016	14,85	19,17	-4,32

Zdroj: vlastní zpracování, The observatory od economic complexity (2017)

Tabulka 25: Meziroční míra nezaměstnaností v Srbsku a státech EU v roce 2016 (%)

STÁTY EU	MEZIROČNÍ MÍRA NEZAMĚSTNANOSTI (%)
Česká Republika	4
Německo	4,1
Malta	4,7
Spojené Království	4,8
Maďarsko	5,1
Rumunsko	5,9
Holandsko	6
Rakousko	6
Polsko	6,2
Dánsko	6,2
Lucembursko	6,3
Estonsko	6,8
Švédsko	7
Bulharsko	7,6
Belgie	7,8
Irsko	7,9
Litva	7,9
Lotyšsko	7,9
Slovinsko	8
Finsko	8,8
Slovensko	9,7
Francie	10,1
Portugalsko	11,2
Itálie	11,7
Chorvatsko	13,1
Kypr	13,1
Srbsko	16,53
Španělsko	19,6
Řecko	23,6

Zdroj: vlastní zpracování, Eurostat (2017)

Tabulka 26: Počet mužů a žen na počtu nezaměstnaných v Srbsku mezi lety 2006-2017

ROKY	NEZAMĚSTNANÝCH		
	CELKEM	ŽENY	MUŽI
2006	913 293	493 599	419 694
2007	850 004	457 762	392 242
2008	755 935	408 767	347 168
2009	746 605	397 230	349 375
2010	744 222	390 516	353 706
2011	752 838	393 386	359 452
2012	761 834	394 993	366 841
2013	774 890	395 985	378 905
2014	767 435	391 279	376 156
2015	743 158	380 274	362 884
2016	713 153	367 096	346 057
2017	650 573	339 048	311 525

Zdroj: vlastní zpracování, RZS (2017)

Tabulka 27: Počet mužů a žen zaměstnaných úřadem práce v Srbsku mezi lety 2006-2017

ROKY	POČET ZAMĚSTNANÝCH ÚŘADEM PRÁCE		
	CELKEM	ŽENY	MUŽI
2006	174 900	91 442	83 458
2007	190 457	99 397	91 060
2008	186 196	98 239	87 957
2009	156 344	85 430	70 914
2010	140 588	75 544	65 044
2011	183 452	95 360	88 092
2012	205 297	106 558	98 739
2013	214 508	113 112	101 396
2014	232 280	112 491	119 789
2015	246 796	126 660	120 136
2016	265 211	137 304	127 907
2017	268 497	138 152	130 345

Zdroj: vlastní zpracování, RZS (2017)

Tabulka 28: Průměrná výše měsíční dávky sociální podpory a průměrná výše mzdy
 Republiky Srbsko v letech 2012-2017 (RSD)

ROKY	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Průměrná výše sociálních dávek za měsíc (v RSD)	1501722857	1484030181	1368405051	1243241212	952794627	968429214
Průměrný počet lidí za měsíc	67739	65804	60285	51742	41882	37604
Průměrná výše dávky státní podpory na jednoho člověka (v RSD)	22169	22552	22699	24028	22750	25753
Průměrná mzda (v RSD)	41386	43944	44525	44437	46087	47888

Zdroj: vlastní zpracování, RZS (2017)